

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง "พัฒนาการของหลักสูตรคณิตศาสตร์สายอาชีพในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2464 - พ.ศ. 2529" ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมวรรณคดี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของหลักสูตรคณิตศาสตร์สายอาชีพ และได้นำเสนอผลการค้นคว้ามานี้

1. วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ความหมายของหลักสูตรและแนวความคิด เบื้องต้นในการพัฒนาหลักสูตร
- 1.2 ประวัติความเป็นมาของการอาชีวศึกษาของไทย ตามโครงการศึกษาแผนการศึกษาชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ
- 1.3 สภาพการจัดอาชีวศึกษาโดยทั่วไปในปัจจุบัน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความหมายของหลักสูตรและแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

ในเรื่องของความหมายของหลักสูตรนั้น มีผู้ให้ความหมายของคำนี้แตกต่างกันออกไป คำว่าหลักสูตรที่ใช้กันอยู่ในภาษาอังกฤษ คือ Curriculum

คำว่า Curriculum มีรากศัพท์มาจากภาษาลาติน คาร์เตอร์ วี กูด

(Carter V. Good 1973: 157) ได้ให้ความหมายของคำนี้ไว้ 3 นัยด้วยกันคือ

1. เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา
2. เค้าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่ง เฉพาะที่จะต้องสอบซึ่งทางโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน
3. กลุ่มวิชาและประสบการณ์ทั้งหลายที่กำหนดไว้ให้นักเรียน

กาแลน เซย์เลอร์ และ วิลเลียม เอ็ม อเล็กซานเดอร์ (Galan Saylor and William M. Alexander 1959: 4) ได้ให้ความหมายว่า "หลักสูตร หมายถึง บรรดาความพยายามทั้งหมดของโรงเรียนในการที่จะก่อให้เกิดผลการเรียนที่โรงเรียนพึงปรารถนา ทั้งในสถานการณ์ภายในและภายนอกโรงเรียน"

ฮิลดา ทาบ่า (Hilda Taba 1962: 10) กล่าวว่า "หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข"

โรแลนด์ ซี ฟอนซ์ และ เนลสัน แอล บอสซิง (Rolan C. Faunce and Nelson L. Bossing 1951: 95) กล่าวว่า "หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทุกอย่างที่นักเรียนมีโดยไม่คำนึงว่าประสบการณ์เหล่านั้น นักเรียนจะได้รับมาเมื่อใดและที่ใด"

กมล สุตประเสริฐ (2516: 20) กล่าวว่า "หลักสูตรมิได้หมายความแต่เพียงหนังสือหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ยังมีความหมายถึง กิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับเด็ก ซึ่งรวมถึงการสอนของครูต่อนักเรียนด้วย"

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2511: 108) กล่าวว่า "หลักสูตร หมายถึง ประมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับเด็กได้เรียนเนื้อหาวิชา ทศนคติ แบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ฯลฯ เมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็ เป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก ถือว่าเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น"

สุมิตร คุณานุกร (2518: 2) กล่าวว่า "หลักสูตร หมายถึง โครงการให้การศึกษ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้"

จากความหมายของหลักสูตรในทรรศนะต่างๆ ของนักการศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศ กล่าวได้ว่ามีความหมายทั้งในทางกว้าง และแนวทางแคบ สรุปรวมได้ว่า หลักสูตรหมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับนักเรียน เพื่อให้บรรลุ ความมุ่งหมายทางการศึกษา

แนวความคิด เบื้องต้นในการพัฒนาหลักสูตร

คำว่า การพัฒนา (Development) มีความหมายได้ 2 ลักษณะ คือ การทำให้ดีขึ้น และการทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) จึงมีความหมายกว้างครอบคลุมถึงการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และอาจหมายถึงการสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่โดยไม่อาศัยแนวของหลักสูตรเก่าเป็นพื้นฐาน เลยก็ได้ คำศัพท์ต่าง ๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงใช้กันแพร่หลายมีอยู่หลายคำ เช่น คำว่าการสร้างหลักสูตร (Curriculum Construction) การวางแผนหลักสูตร (Curriculum Planning) การปรับปรุงหลักสูตร (Curriculum Improvement) การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (Curriculum Revision) คำเหล่านี้ล้วนแล้วแต่อยู่ในขอบข่ายของการพัฒนาหลักสูตรทั้งสิ้น (สังัด อุทรานันท์ 2525: 1-2)

การพัฒนาหลักสูตร เป็นงานที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีผลกระทบอย่างมาก ต่อระบบการศึกษาของชาติ ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตร จึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความพร้อมและ ต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ทุกด้าน มาประกอบการพิจารณา เพื่อกำหนดความมุ่งหมาย และ วางแนวในการดำเนินงานอย่างรอบคอบ สิปปนนท์ เกตุทัต (2518: 20-48) ได้ให้ข้อมูลที่จะต้อง นำมาพิจารณาจากบุคคลากร และหลักการ หลักทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรแล้ว จะต้องพิจารณาสิ่ง เหล่านี้ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
2. สภาพแวดล้อมทางประชากร
3. สภาพแวดล้อมทางสังคม
4. สภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจ
5. สภาพแวดล้อมทางการ เมือง
6. สภาพแวดล้อมทางการบริหาร
7. สภาพแวดล้อมทางศาสนา และวัฒนธรรม
8. สภาพของสื่อมวลชน เพื่อการศึกษา

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นการสร้าง การปรับปรุงหรือ เปลี่ยนแปลง หลักสูตร กระบวนการ เหล่านี้ จะมีความแตกต่างกันในแง่ของขอบ เขต เท่านั้น และสิ่งสำคัญจะต้องคำนึง ถึงความสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความก้าวหน้าทางวิทยาการ ต่าง ๆ และการพัฒนาหลักสูตรทุก ๆ แบบย่อมมีผลกระทบต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร

ในเรื่องเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร กรมวิชาการ (2525: 1-10) ได้แบ่ง องค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. จุดหมาย คือ ความประสงค์หรือความต้องการทางการศึกษาและสังคม ซึ่ง หลักสูตรมุ่งจะสนองหรือมุ่งให้ เป็นไปตามนั้น
2. หลักการ คือ ทิศทางหรือแนวทางซึ่งจะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร
3. โครงสร้าง คือ กลุ่มวิชาหรือรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร อันมีทั้งส่วนที่บังคับ ส่วนที่ให้ เลือก เรียนตามถนัด และส่วนที่ให้ เลือกได้อย่าง เสรี อนึ่งจะต้องมีการกำหนดสัดส่วนของกลุ่ม วิชา นั้น ๆ ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้แล้ว
4. จุดประสงค์ของการ เรียนรู้ (แต่ละรายวิชา) หมายถึง ความรู้ ทักษะหรือ ทศนคติบางประการโดย เฉพาะรายวิชานั้น ซึ่งนักเรียนจะต้องมี ต้องรู้ หรือต้องปฏิบัติให้ได้
5. เนื้อหาของรายวิชา คือ ประสพการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งกำหนด ไว้สำหรับรายวิชานั้น อันจะช่วยให้บรรลุถึงจุดประสงค์ของการ เรียนรู้ที่วางไว้แล้ว
6. สื่อการเรียน คือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดความ เข้าใจ ทักษะ และทัศนคติ ตามที่ต้องการ สื่อการเรียนได้แก่ หนังสือ แผนภูมิ เอกสาร รูปภาพ ฟิล์ม เทป เครื่องมือต่าง ๆ ฯลฯ
7. วิธีสอน การสอนกับการบอกรู้เหมือนกัน การสอนย่อมจะช่วยให้เกิดการ เรียนรู้ ให้รู้จักคิด เป็นทำ เป็น และแก้ปัญหาเป็น
8. การประเมินผล เมื่อสอนไปแล้วก็ต้องดูว่านักเรียนได้ เกิดมีความรู้ ความ เข้าใจ และทักษะตามนัยของจุดประสงค์ ของการเรียนรู้เพียงใดหรือไม่ และจะต้องปรับปรุงแก้ไข อย่างไรต่อไป

จากการแยกองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรตามที่กรมวิชาการได้ กำหนดไว้ จะเห็นว่าทุกองค์ประกอบ เป็นส่วนสำคัญของหลักสูตรที่จะทำให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์

1.2 ประวัติความเป็นมาของการอาชีวศึกษาของไทย ตามโครงการศึกษา แผนการศึกษาชาติ และ แผนการศึกษาแห่งชาติ

การอาชีวศึกษาหรือการเรียนวิชาชีพของไทยเรา แต่เดิมนั้นเป็นการเรียนแบบฝึกอาชีพ เพราะว่าการจัดการศึกษาของไทยสมัยโบราณ ดำเนินการโดย วัด วัง และคร่ำ เรือน เป็นสำคัญ ไม่มีระบบและกระบวนการที่แน่นอน เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับผู้สอน วัดมีพระ เป็นครูจะสอน เน้นหนักทางด้านศาสนา วังมีขุนนางข้าราชการบริหาร เป็นครู สอน เน้นหนักทางด้าน ขนบธรรมเนียมประเพณีของชนชั้นปกครอง สำหรับคร่ำ เรือนจะมีผู้อาวุโสในครอบครัวหรือตระกูล เป็นผู้ฝึกอบรมวิชาชีพให้กับบุคคลในครอบครัวหรือตระกูลของตน ต้องการเรียนวิชาชีพอะไรก็ไปฝึก กับผู้ที่ทำงานในวิชาชีพนั้น เช่น เรียนวิชาชีพกับช่างทอง ช่างต่อเรือ เป็นต้น การเรียนการสอน วิชาชีพและวิสามันญของไทยดำเนินไปในลักษณะดังกล่าว จนกระทั่งถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

ในสมัยพระบาทสมเด็จ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ เริ่มจัดการศึกษาอย่าง เป็นระบบ และกระบวนการขึ้น ได้ตั้งกระทรวงธรรมการขึ้นทำหน้าที่ควบคุมดูแลงานด้านการศึกษาของชาติ ได้ ทรงจัดให้มีโครงการศึกษาและต่อมาได้เปลี่ยนแปลงเป็น แผนการศึกษาชาติ และ แผนการศึกษา แห่งชาติ ตามลำดับ ซึ่งมีฐานะ เป็นแม่บทหลักในการจัดการศึกษาของประเทศ ในที่นี้จะกล่าวถึงการ อาชีวศึกษาที่ปรากฏอยู่ในโครงการศึกษา แผนการศึกษาชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ ตั้งแต่พุทธศักราช 2441 จนถึง พุทธศักราช 2520 ซึ่งมีอยู่ 9 ฉบับด้วยกันดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ 2521 : คำนำ)

1. โครงการศึกษา พ.ศ. 2441
2. โครงการศึกษา พ.ศ. 2445
3. โครงการศึกษา พ.ศ. 2456
4. โครงการศึกษา พ.ศ. 2464
5. แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475
6. แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479
7. แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494
8. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503
9. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520

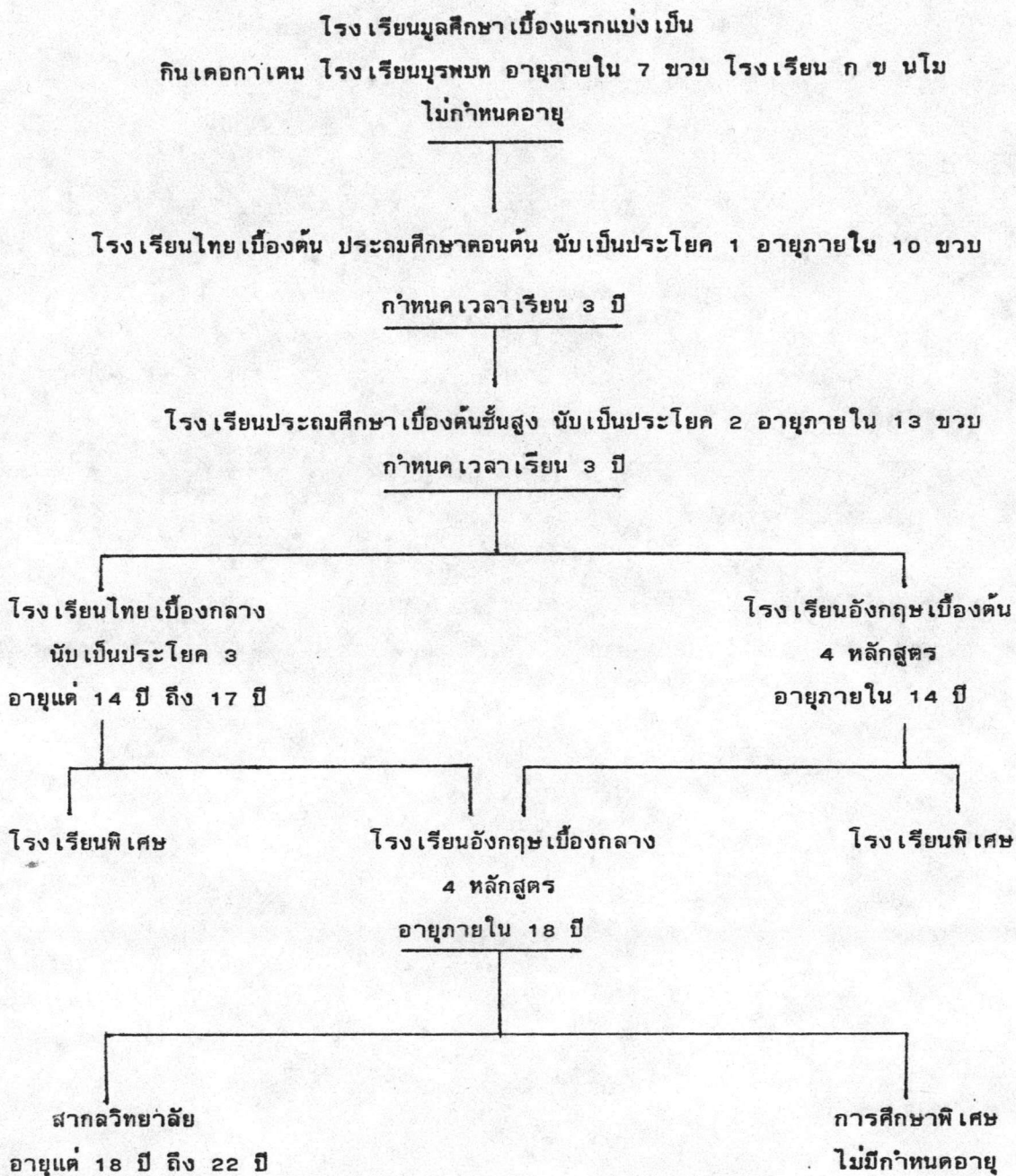
การอาชีวศึกษาตามโครงการศึกษา พ.ศ. 2441

โครงการศึกษา พ.ศ. 2441 ได้กำหนดการศึกษาเป็น 2 ชนิด คือ การเล่าเรียนสามัญ และการเล่าเรียนพิเศษ ซึ่งในส่วนของการศึกษาอาชีวศึกษาสรุปได้ดังนี้

ในโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 ได้กล่าวถึงการเล่าเรียนพิเศษ (การศึกษาพิเศษ) ว่าเป็นการเรียนวิชาเฉพาะสิ่ง หรือความรู้เฉพาะอย่างให้มีความชำนาญ เช่น การฝึกหัดผู้เป็นครู อาจารย์ ผู้รับราชการฝ่ายพลเรือนและผู้รังวัดทำแผนที่ ศึกษาศิลปะ กฎหมาย การแพทย์ ศึกษาในการช่าง ทัศนกรรม คณิต อินเฮอร์เนียร์ เรียนการค้า การเพาะปลูก การสั่งสอนในวิชาและความรู้พิเศษอื่น ๆ ฯลฯ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2521 : 1-5)

การศึกษาทั้งการศึกษาสามัญและการศึกษาพิเศษ จะต้องจัดโรงเรียน เป็นลำดับชั้นตามแบบแผนดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงการจัดการศึกษาตามโครงการศึกษา พ.ศ. 2441

หมายเหตุ โรงเรียน ก ข นโม ไม่กำหนดอายุของผู้ที่จะเข้าเรียน

ที่มา : ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2435 - 2507 หน้า 117

การอาชีวศึกษาตามโครงการศึกษา พ.ศ. 2445 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2451 และ พ.ศ. 2452)

โครงการศึกษา พ.ศ. 2445 ได้กำหนดการศึกษาเป็น 2 ประเภท คือ สามัญศึกษา กับวิสามัญศึกษา ซึ่งในส่วนของ การอาชีวศึกษาสรุปได้ดังนี้

ในโครงการศึกษา พ.ศ. 2445 ได้กล่าวถึง วิสามัญศึกษา (Special or Technical Education) ไว้ว่า ได้แก่การศึกษาต่าง ๆ ในวิชาความรู้หรือศิลปะการฝึกหัด ใด ๆ ซึ่งเป็นสิ่งไม่จำเป็นที่สามัญชนทุก ๆ คนจะควรรู้ ควรเป็น ทุก ๆ อย่าง แต่ถ้าหากว่า ผู้ใดที่มีอุปนิสัยและความสามารถปรารถนาที่จะรู้จะฝึกหัดให้ได้ความรู้พิเศษโดย เฉพาะสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อที่จะให้เป็นทุน เป็น เครื่องมือสำหรับประกอบการทำงานโดยเฉพาะหนทางอันนั้น ก็จะได้ศึกษาใน สิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่ง สูงหรือต่ำ ตามกำลังความสามารถและคุณานุรูปแห่งตน วิชาและศิลปะ ที่จัด เข้า เป็นพวกวิสามัญศึกษานี้ได้แก่การเรียน เป็นช่าง เรียน เป็นแพทย์ เรียน เป็นอาจารย์ เรียน เป็นข้าราชการฝ่ายทหารพลเรือนตามกิ่งและแผนกต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้น อันบางอย่างซึ่งเป็นหน้าที่ ที่กรมศึกษาธิการ เองจะจัดให้ดำเนินไป และบางอย่างซึ่งกรมใดกระทรวงใดจะจัดตั้งให้มีขึ้นตาม สมควรแก่หน้าที่และทางราชการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2521 : 29-30)

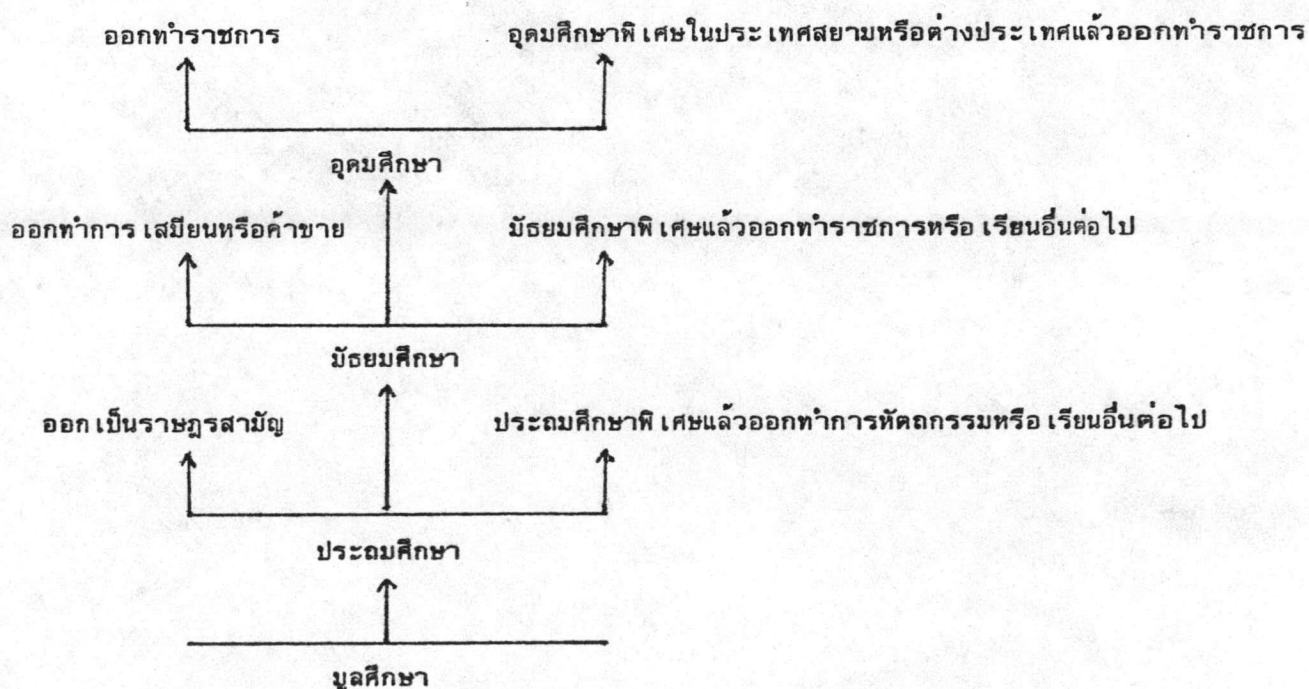
การศึกษาฝ่ายวิสามัญศึกษาต่าง ๆ นั้น ย่อม เป็นวิชาและศิลปะต่าง ๆ กันยากและง่าย ไม่เสมอกัน และความต้องการพื้นความรู้ของวิชาสามัญศึกษาที่จะให้มีไป เป็นทุนสำหรับที่จะเรียน วิชาสามัญศึกษานั้น ๆ ก็ต้องการไม่เสมอกัน เพราะฉะนั้นต้องแล้วแต่เจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษาวิสามัญ นั้น ๆ ว่า จะประสงค์คุณบุตรที่ได้มีความรู้สามัญศึกษาเพียงขั้นใด เป็นพอประสงค์ของโรงเรียนนั้น ก็เลือกคัดคนเอาไปจากชั้นหนึ่งใน 3 ชั้น คือ ชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา ชั้นอุดมศึกษา แต่ลักษณะการจัดหोजจะเทียบได้ดังนี้

1. วิสามัญศึกษาขั้นต้น จะเรียกว่า "ประถมศึกษาพิเศษ" การศึกษาขั้นนี้มีการสอนช่าง การเพาะปลูก การพิมพ์หนังสือ เป็นต้น ผู้ที่จะเข้าเรียนเอาประกาศนียบัตร เมื่อสอบไล่ได้แล้วนั้น ต้อง ให้มีประกาศนียบัตรประโยค 1 มาก่อน จึงจะให้ประกาศนียบัตรประถมศึกษาพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด ในขั้นนี้ได้ แต่ผู้ที่ไม่ได้ประกาศนียบัตรประโยค 1 ก่อนแล้วจะมาเรียนก็ควรรับให้เรียน แต่ถ้า เมื่อเรียนรู้ วิชาสิ่งใดไปแล้ว โรงเรียนวิสามัญศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่งในขั้นนี้ไม่ต้องที่จะให้ประกาศนียบัตร ควรยอมให้ได้ประโยชน์แต่เพียงความรู้เฉพาะที่ได้เรียนไปเท่านั้น

2. วิสามัญศึกษาชั้นกลางจะเรียกว่า "มัธยมศึกษาพิเศษ" การศึกษาชั้นนี้บางที่จะตรงกับโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนกฎหมาย โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ โรงเรียนนายร้อยทหารบก โรงเรียนนายร้อยทหารเรือ โรงเรียนนายร้อยตำรวจตร โรงเรียนการก่อสร้าง โรงเรียนการทำแผนที่ โรงเรียนการค้าขาย โรงเรียนแพทยากร โรงเรียนเหล่านี้ประมาณว่าผู้สอบไล่ประโยค 2 ได้แล้ว จะมีความรู้เข้าเป็นนักเรียนได้

3. วิสามัญศึกษาชั้นสูงจะเรียกว่า "อุดมศึกษาพิเศษ" การศึกษาชั้นนี้ยังไม่เห็นว่ามีโรงเรียนอื่นในบัดนี้ จะจำเป็นที่จะจำกัดว่า ต้องให้ได้ประโยค 3 มาก่อนจึงจะเข้าเล่าเรียน เว้นแต่การเรียนเป็นอาจารย์ฝ่ายอังกฤษอย่างเดียวที่มองเห็นอยู่จำเป็น นอกจากนั้นก็จะได้แก่โรงเรียนที่ได้กล่าวชื่อแล้วในชั้นมัธยมศึกษาพิเศษนั่นเอง ถ้าบุคคลผู้ใดมีเวลาสามารถได้ไปเรียนประโยค 3 เสียก่อนแล้วมาเรียนวิสามัญศึกษาในโรงเรียนนั้น ครั้นสอบไล่ได้ประกาศนียบัตรที่จะให้มันย่อมควร เป็นประกาศนียบัตรอุดมศึกษาพิเศษหรือมีฉะนั้นอีกทางหนึ่งก็ส่งไปเรียนความรู้พิเศษต่างประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2521: 31-32)

แผนภูมิที่ 2 แสดงการจัดการศึกษาคตามโครงการศึกษา พ.ศ. 2445

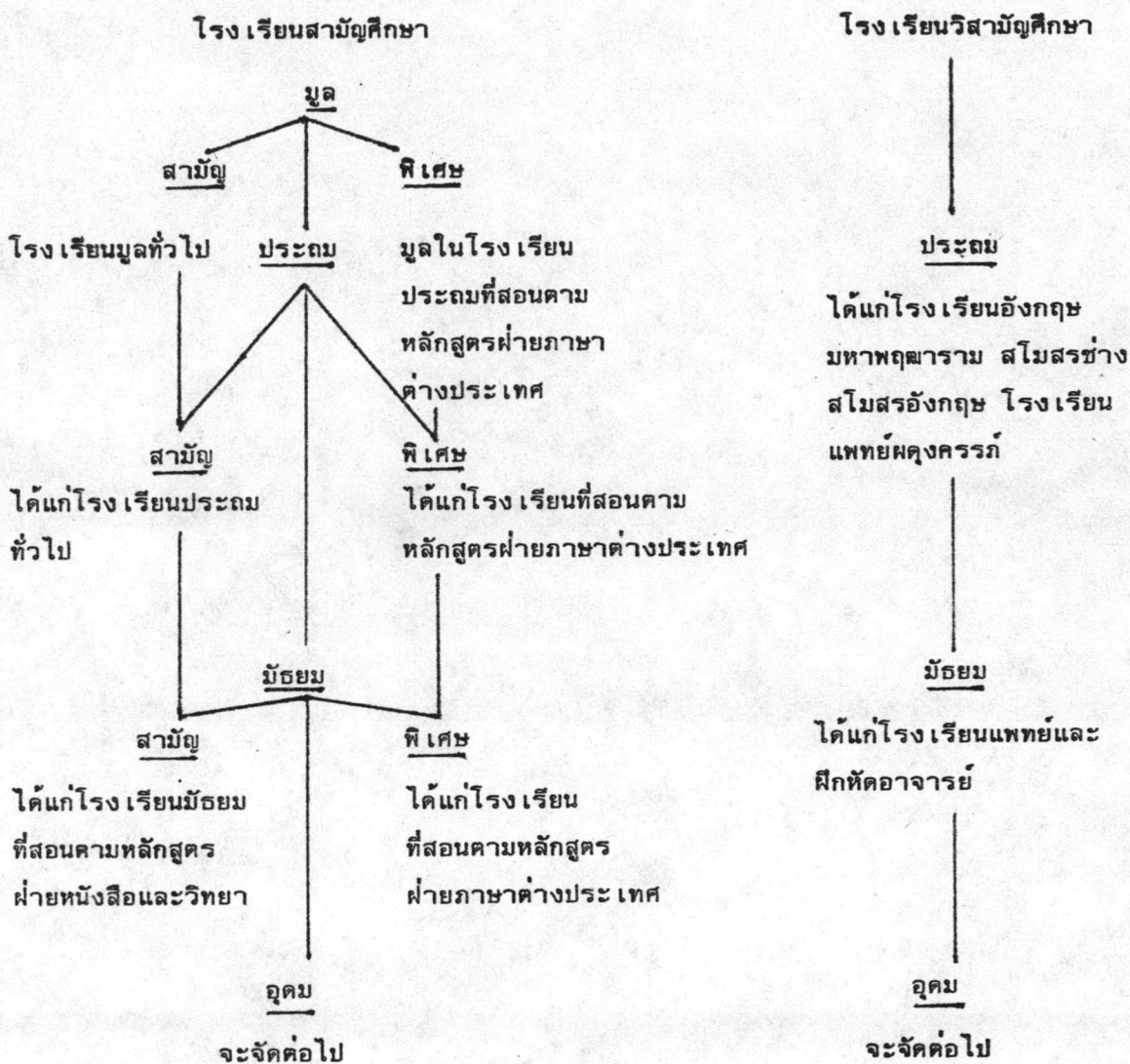

แผนการศึกษาในพ.ศ. 2445 ลำดับสามัญศึกษาแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ประถมศึกษา
ถือ เป็นประโยค 1 ชั้นต้น มัธยมศึกษาเป็นประโยค 2 ชั้นกลาง และอุดมศึกษาเป็นประโยค 3 ชั้นสูง
ส่วนด้านวิสามัญศึกษาเรียกว่าการศึกษาพิเศษ แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ประถมศึกษาพิเศษ มัธยมศึกษาพิเศษ
และอุดมศึกษาพิเศษ ซึ่งการจัดการศึกษานอกจากวิชาสามัญแล้วไม่จำกัดว่าการศึกษาอย่างใด เป็นชั้นไหน
สุดแล้วแต่โรงเรียนใดจะกำหนด เขตรับนักเรียน เพียงมีความรู้สามัญศึกษาชั้นใดก็เป็นการศึกษาพิเศษ
ชั้นนั้น ถ้าการศึกษาพิเศษอย่างใดยังไม่กำหนด เขตชั้น ความรู้สามัญศึกษา ก็ไม่เข้าในลำดับชั้นเหล่านี้
(กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 181-182)

แผนภูมิที่ 3 แสดงลำดับชั้นโรงเรียน พ.ศ. 2450

โรงเรียนประถมสายวิสามัญ เทียบ เสมอโรงเรียนมัธยมสายสามัญ โรงเรียนมัธยมสายวิสามัญ เทียบ เสมอโรงเรียนอุดมสายสามัญ

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2521 หน้า 41

- หมายเหตุ มูลศึกษา ควรเรียนจบภายในเขตอายุ 9 ปี
- ประถมศึกษา ควรเรียนจบภายในเขตอายุ 12 ปี
- มัธยมศึกษาสามัญ ควรเรียนจบภายในเขตอายุ 15 ปี
- มัธยมศึกษาพิเศษ ควรเรียนจบภายในเขตอายุ 17 ปี

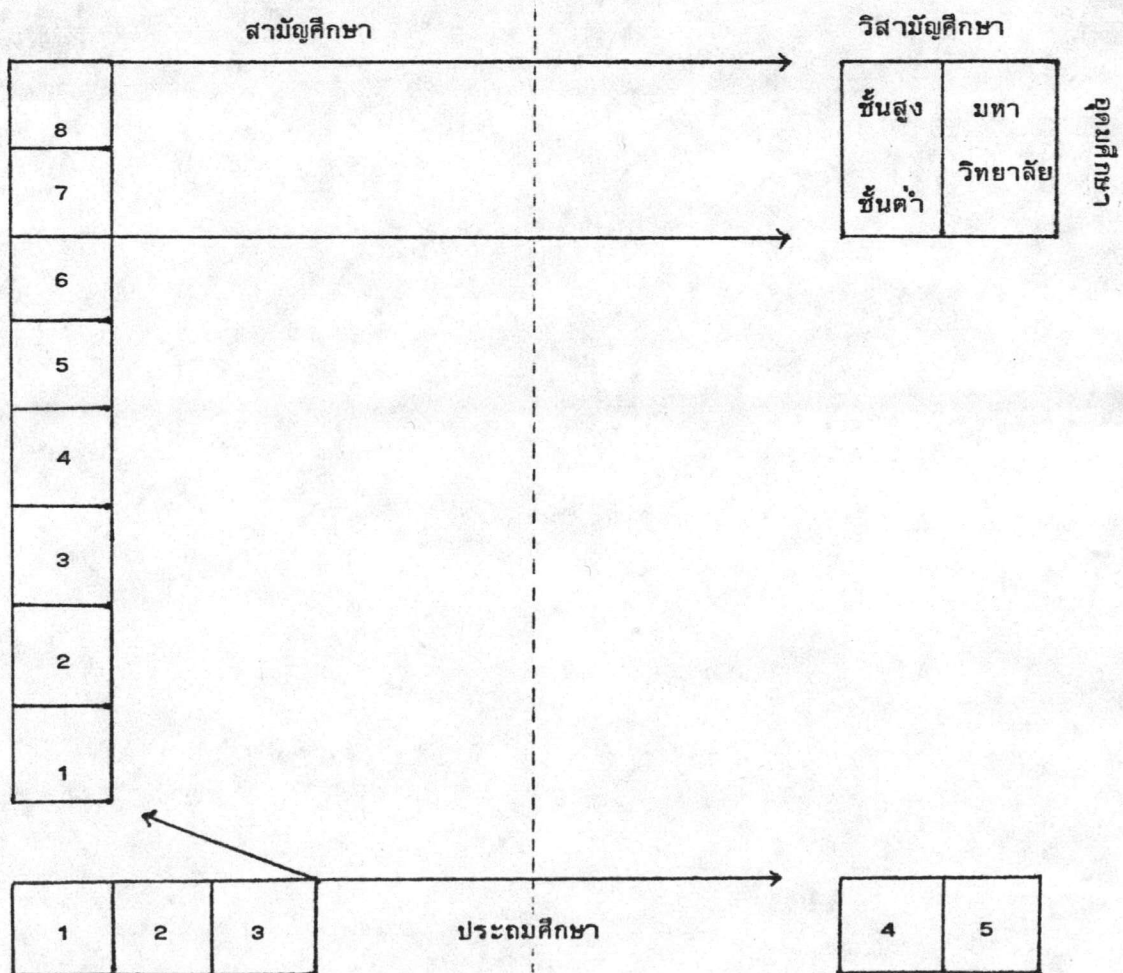
การอาชีวศึกษาตามโครงการศึกษา พ.ศ. 2456 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2458)

โครงการศึกษา พ.ศ. 2456 ได้กำหนดการศึกษาเป็น 2 ประเภท คือ สามัญศึกษา และวิสามัญศึกษา ซึ่งในส่วนของ การอาชีวศึกษาสรุปได้ดังนี้

ในโครงการศึกษา พ.ศ. 2456 ได้กล่าวถึงการศึกษาที่เป็นวิสามัญศึกษาไว้ว่า ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนความรู้ใด ๆ อันเป็นความรู้พิเศษซึ่งบุคคลพึงเลือกเรียนเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ทุกอย่างทุกคน ตัวอย่างเช่น วิชาครู วิชาแพทย์ วิชากฎหมาย วิชาช่างต่าง ๆ เป็นต้น

การศึกษาที่ต่างประเภทกันดังกล่าวสรุปเขียน เป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 แสดงการจัดการศึกษาตามโครงการศึกษา พ.ศ. 2456

จากแผนภูมิจะเห็นว่า หลักสูตรประถมศึกษาใช้เวลาเรียน 5 ปี แบ่งเป็น เรียน
 วิชาสามัญสามปี วิชาอาชีพสองปี มัธยมศึกษา จัดให้มีเวลาเรียน 8 ปี ผู้ที่จะถือว่าสอบไล่ได้
 ประถมศึกษาจะต้องสอบไล่ได้วิชาสามัญและวิชาการหาเลี้ยงชีพ ผู้ที่จะถือว่าสอบไล่ได้ประโยค
 มัธยมศึกษาจะต้องสอบไล่ได้มัธยมปีที่ 8

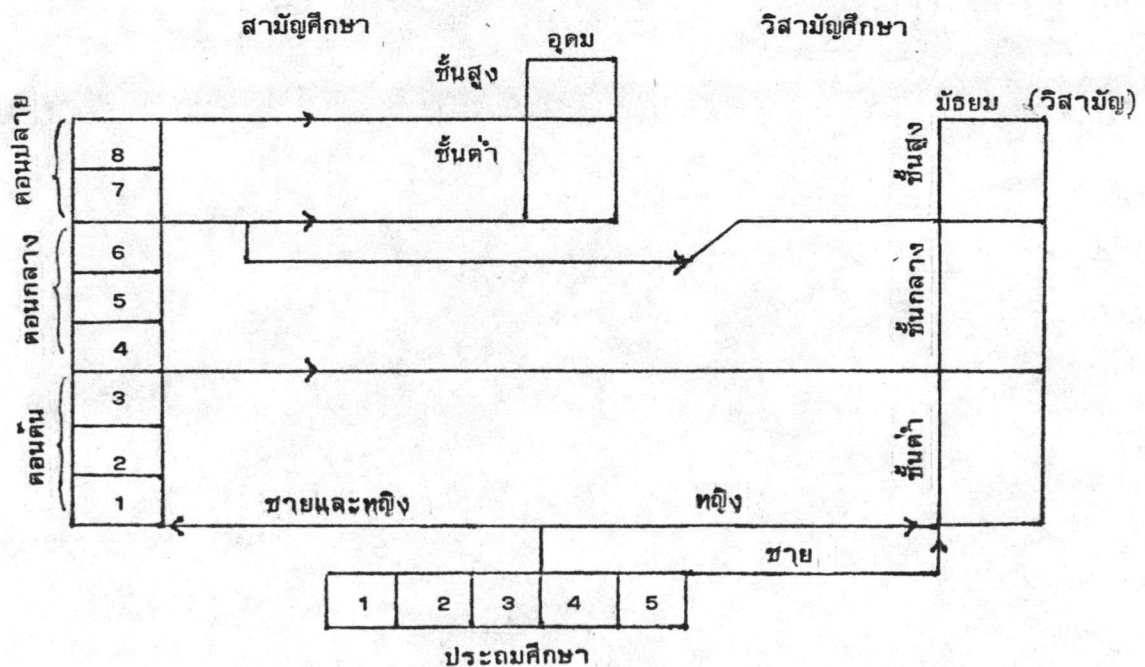
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 เรียนวิชาสามัญเมื่อจบประถมศึกษาปีที่ 3 แล้วสามารถ
 เรียนต่อมัธยมได้ แต่ถ้าหากไม่ต้องการศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาจะต้อง เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 5
 ซึ่งเป็นการ เรียนวิชาชีพ จบแล้วจึงออกจากระบบโรงเรียนได้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 8 เรียนวิชาสามัญแต่เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ 8
 สามารถไป เรียนต่อวิชาสามัญศึกษาชั้นต่ำ หรือชั้นสูงได้ตามลำดับซึ่ง เป็นการ เรียนวิชาชีพ ในระดับอุดมศึกษา
 จะเห็นว่ายังไม่มีการจัดวิชาชีพในระดับมัธยมศึกษา

(กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 227-228)

ต่อจากนั้นได้มีการปรับปรุงโครงการศึกษาใหม่ เพราะรูป เดิมนั้นวิชาสามัญศึกษามีแต่ชั้น
 ประถมศึกษาและอุดมศึกษา ไม่มีชั้นมัธยมศึกษา จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

แผนภูมิที่ 5 แสดงการจัดการศึกษาตามโครงการศึกษาดับปรับปรุง พ.ศ. 2458

ที่มา: ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2438 - 2507 หน้า 236

จากแผนภูมิข้างบนนี้กระทรวงธรรมการได้ชี้แจงเพิ่มเติมดังนี้

1. ฝ่ายวิสามัญศึกษาชั้นต่ำ เดิมมีแค่ประถมศึกษาชั้นเดียวอยู่ 2 ปี คือปีที่ 4 และที่ 5 เมื่อพ้นปีที่ 5 สอบไล่ได้แล้ว เป็นจบสิ้นการเรียนวิชาชั้นประถม เพียงเท่านั้น

2. มัธยมวิสามัญศึกษาซึ่งจะจัดขึ้นอีกแผนกหนึ่งนั้น จัดเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นสูง ในชั้นหนึ่ง ๆ มีวิชาประเภทต่าง ๆ เวลาเรียนมีกำหนดเท่าไรแล้วแต่ประเภทวิชานั้น ๆ แต่ที่เรียกว่าชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นสูงนั้น ไซ้ว่าจะตามกันขึ้นไปตามลำดับทั้ง 3 ชั้น นั้นหามิได้ ให้แบ่งชั้นกันตามวิธีดังนี้

2.1 มัธยมวิสามัญชั้นต่ำ สำหรับนักเรียนชายซึ่งเรียนประถมศึกษาจบ 5 ปีนี้แล้ว ยอมให้เรียนมัธยมวิสามัญชั้นต่ำ แต่ถ้าเป็น นักเรียนหญิง ยอมให้เปลี่ยนชั้นได้ แต่เมื่อจบประถมศึกษาปีที่ 3 ไปขึ้นฝ่ายมัธยมวิสามัญชั้นต่ำ

2.2 ฝ่ายนักเรียนซึ่งไม่ปรารถนาเรียนมัธยมวิสามัญชั้นต่ำ จะใคร่เรียนชั้นกลาง ถ้าฉะนั้นนักเรียนจะได้เรียนประถมศึกษาแค่ 3 ปี แล้วโอนไปขึ้นมัธยมวิสามัญตอนต้น เมื่อสอบไล่ได้แล้ว จึงยอมให้โอนไปเรียนมัธยมวิสามัญชั้นกลาง

2.3 ถ้านักเรียนซึ่งได้เรียนมัธยมตอนต้นแล้ว ยังไม่พอใจที่จะไปเรียนมัธยมวิสามัญชั้นกลาง ต้องการชั้นสูง ก็ยอมให้เรียนมัธยมวิสามัญตอนกลางได้อีก 3 ปี คือถึงปีที่ 6 ของแผนกนั้นสอบไล่ได้แล้ว จึงยอมให้โอนไปเข้าโรงเรียนแผนกมัธยมวิสามัญชั้นสูง เป็นจบมัธยมวิสามัญเพียงนี้ก็มิได้ หรือจะเอาอย่างเดิมก็คือไปเข้าโรงเรียนวิสามัญศึกษา แผนกอุดมชั้นต่ำจนจบก็ได้

2.4 เมื่อจะให้สูงกว่านี้คือสูงกว่ามัธยมวิสามัญชั้นสูงและวิสามัญศึกษาแผนกอุดมชั้นต่ำ จะสมัครไปเรียนวิสามัญศึกษาแผนกอุดมชั้นสูงก็มิได้ แต่ตอนนี้ไม่ใช่เพิ่มเติมชั้นใหม่ คือตามระเบียบเดิมซึ่งต้องเรียนถึงมัธยมวิสามัญตอนปลาย คือสอบไล่ปีที่ 8 นั้นแล้ว จึงให้เข้าเรียนอุดมศึกษาแผนกใด แผนกหนึ่งได้ใน 8 แผนก เช่นเดียวกับแผนกครูมัธยม หรือแผนกเวชบัณฑิต

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2521: 53 - 54)

การอาชีวศึกษาตามโครงการศึกษา พ.ศ. 2464

โครงการศึกษา พ.ศ. 2464 ได้กำหนดการศึกษาเป็น 2 ประเภท คือ สามัญศึกษา และวิสามัญศึกษา ซึ่งในส่วนของ การอาชีวศึกษาสรุปได้ดังนี้

ในโครงการศึกษา พ.ศ. 2464 ได้กล่าวถึง วิสามัญศึกษาไว้ว่า วิสามัญศึกษาได้แก่ การเล่าเรียนความรู้ใด ๆ อันเป็นความรู้พิเศษ ซึ่งบุคคลพึงเลือกเรียนเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างโดย ควรแก่อัศภาพ ไม่จำเป็นจะเรียนให้รู้ทุกอย่างทุกคน ตัวอย่างเช่น วิชาครู วิชาแพทย์ วิชากฎหมาย วิชาช่างต่าง ๆ วิชาพาณิชย์ เป็นต้น

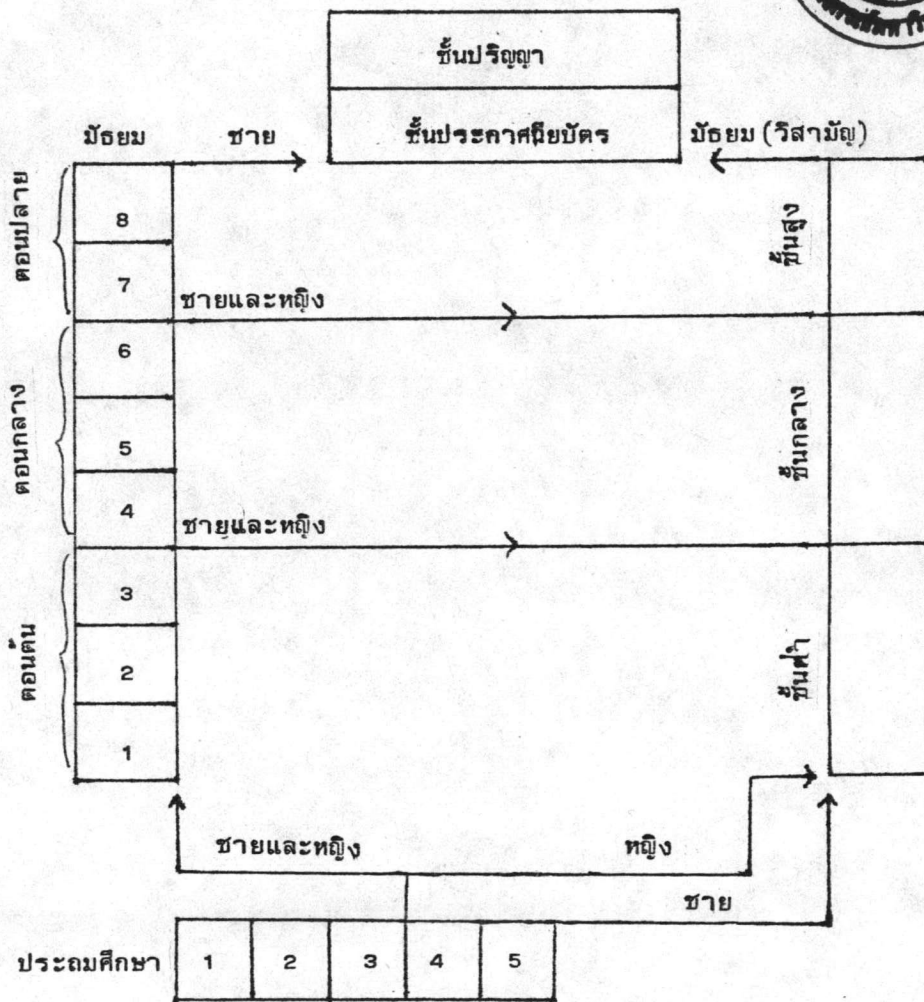
นอกจากโครงการศึกษานี้จะได้กำหนดการศึกษาเป็น 2 ประเภทแล้ว ยังได้กำหนด ฐานะของผู้ที่จะเล่าเรียนเป็น 2 ภาคคือ ภาคศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป ได้แก่ความรู้ทั้งฝ่ายสามัญศึกษา และวิสามัญศึกษา ที่ควรจัดให้ประชาชนที่มีความรู้พื้นฐาน เรียกว่า "ประถมศึกษา" นั้นเอง อีกภาคหนึ่ง ได้แก่ ภาคศึกษาพิเศษได้แก่ความรู้ฝ่ายสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษาที่ทุกคนไม่จำเป็นจะต้องรู้เสมอกัน เรียกว่า "มัธยมศึกษา" และการศึกษาที่ต่อขึ้นไปสูงกว่านี้ก็จัด เป็นภาคศึกษาพิเศษ

การศึกษาที่ต่างประเภทและต่างภาคกันดังกล่าวข้างต้น รวมเขียนเป็นแผนภูมิมีรูปโครงดังนี้

แผนภูมิที่ 6 แสดงการจัดการศึกษาตามโครงการศึกษา พ.ศ. 2464

สามัญศึกษา

วิสามัญศึกษา

ขึ้นต้นแต่เบื้องล่างนี้

ที่มา: ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2438 - 2507 หน้า 281

หมายเหตุ การกำหนดอายุ ประถมศึกษา อายุปีที่ 8 - 12

มัธยมศึกษา อายุปีที่ 11 - 18

จากแผนภูมิบอกประเภทและภาคของการศึกษาตามโครงการศึกษา พ.ศ. 2464
กระทรวงธรรมการได้ชี้แจงเพิ่มเติมสรุปได้ดังนี้

1. ฝ่ายวิสามัญศึกษาชั้นต่ำที่มีอยู่กับชั้นประถมศึกษา 2 ปี คือปีที่ 4 และปีที่ 5 นั้น เมื่อพ้นปีที่ 5 สอบไล่ได้แล้ว เป็นจบสิ้นการเรียนวิชาชั้นประถมเพียงเท่านั้น
  2. มัธยมวิสามัญศึกษาจัดเป็น 3 ชั้น คือชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นสูง ในชั้นหนึ่ง ๆ มีวิชาประเภทต่าง ๆ เวลาเรียนมีกำหนดเท่าไรแล้วแต่ประเภทวิชานั้นที่เรียกว่า ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นสูง นั้นก็ใช้ว่าจะตามกันขึ้นไปโดยลำดับทั้ง 3 ชั้น นั้นไม่ใช่ ฟังเข้าใจการโยงติดต่อกันตาม เส้นลูกศร ในแผนภูมินี้
  3. มัธยมวิสามัญชั้นต่ำ สำหรับนักเรียนชายซึ่งเรียนประถมศึกษาจบ 5 ปี แล้ว ยอมให้เรียนมัธยมวิสามัญชั้นต่ำ แต่ถ้าเป็นนักเรียนหญิงยอมให้เปลี่ยนชั้นได้แต่เมื่อจบประถมศึกษาปีที่ 3 ไปชั้นฝ่ายมัธยมวิสามัญชั้นต่ำ เรียนวิชาเหมาะแก่เพศทีเดียว
  4. ฝ่ายนักเรียนซึ่งไม่ปรารถนามัธยมวิสามัญชั้นต่ำจะใคร่เรียนชั้นกลาง เมื่อได้เรียนประถมศึกษาแต่ 3 ปี แล้วโอนไปชั้นมัธยมสามัญตอนต้น เมื่อสอบไล่ได้แล้วจึงยอมให้โอนไปเรียนมัธยมวิสามัญชั้นกลาง
  5. นักเรียนซึ่งได้เรียนมัธยมสามัญตอนต้นแล้ว ยังไม่พอใจที่จะไปเรียนมัธยมวิสามัญชั้นกลาง ต้องการชั้นสูง ก็ยอมให้เรียนมัธยมสามัญตอนกลางได้อีก 3 ปี คือถึงปีที่ 6 เมื่อสอบไล่ได้แล้วจึงยอมให้โอนไปเข้าเรียนแผนกมัธยมวิสามัญชั้นสูงหรือเข้าชั้นประกาศนียบัตรของมหาวิทยาลัยได้ชั่วคราวที่มหาวิทยาลัยยอมรับอยู่
  6. เมื่อจะให้สูงกว่านี้ คือให้สูงกว่ามัธยมวิสามัญชั้นสูง ก็ต้องเรียนมัธยมสามัญตอนปลายจนสอบไล่ได้ประโยคมัธยมบริบูรณ์ (ปีที่ 8) แล้วสมัครไปเรียนวิสามัญศึกษาชั้นปริญญาของมหาวิทยาลัยได้
- การแบ่งการศึกษาไว้เป็น 2 ประเภท และเป็น 2 ภาค ในแผนภูมิดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้เป็นหลักสำหรับบิดามารดา และผู้ปกครองทั้งหลาย จะได้พิจารณาจัดการศึกษาให้แก่เด็กตามความเหมาะสม และสติปัญญาความสามารถตามแก่อัธยาศัย และควรเรียนสามัญศึกษาไว้เป็นพื้นสำหรับให้เป็นพล เมืองดี และเรียนวิสามัญศึกษา เป็น เครื่องมือสำหรับหาเลี้ยงชีพ จึงจะเป็นประโยชน์สำหรับคนโดยสมบูรณ์
- (กระทรวงศึกษาธิการ 2464 ก: 2 - 13)

การอาชีวศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 ได้กำหนดการศึกษาไว้ 2 ประเภท คือสามัญศึกษาและ
วิสามัญศึกษา ในส่วนของการอาชีวศึกษาสรุปได้ดังนี้

ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 ได้กล่าวถึงวิสามัญศึกษาว่า วิสามัญศึกษาได้แก่การ
ศึกษารวิชาอาชีพ ซึ่งจัดให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ เช่น วิชากลกรรม หัตถกรรม และพาณิชย์การ ซึ่ง
เป็นพื้นความรู้สำหรับประกอบการอุตสาหกรรมต่าง ๆ และกุลบุตรกุลธิดาควรได้รับความรู้สามัญศึกษา
ให้พอเพียงกับวิชาแผนกวิสามัญศึกษาซึ่งคนจะเรียนต่อไป

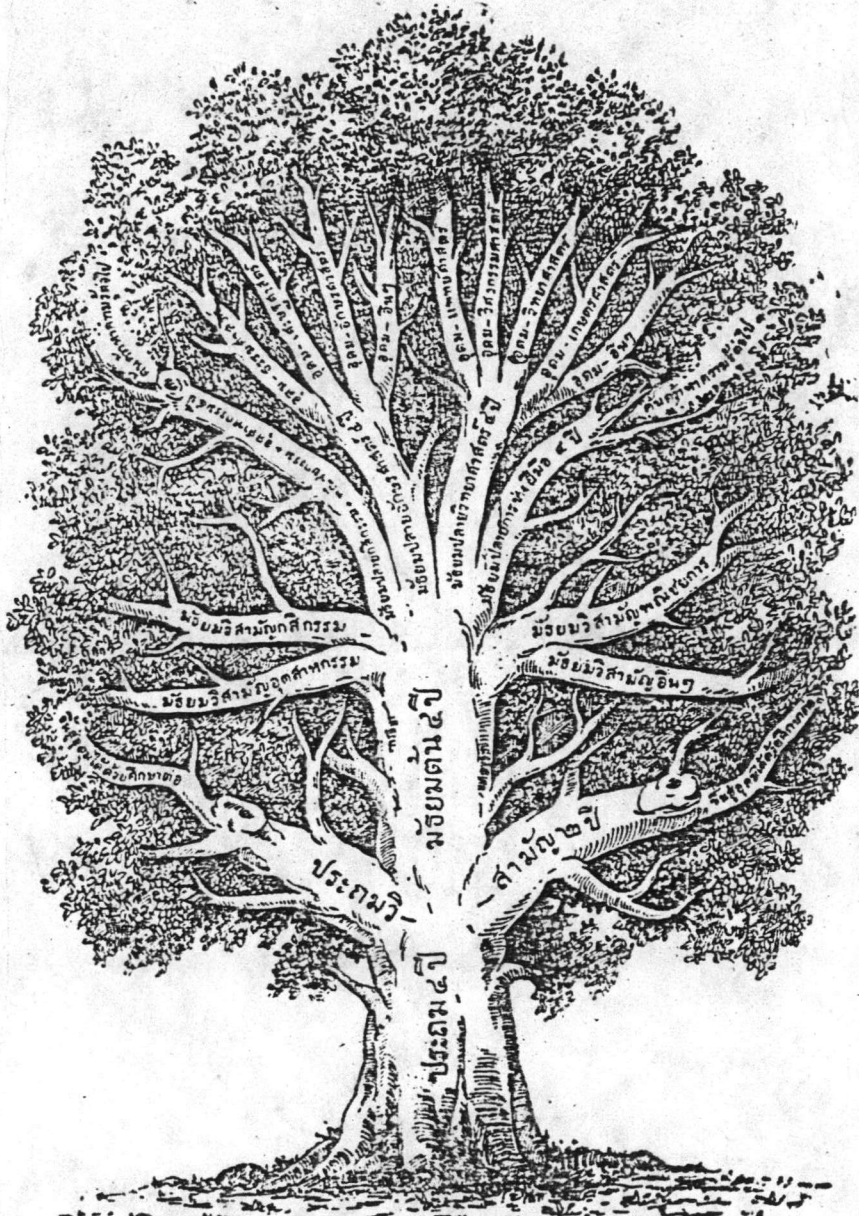
นอกจากนี้ยังระบุให้จัดตั้งโรงเรียนวิสามัญศึกษาให้พอรับสามัญศึกษาทุกระดับที่จบชั้น
ประโยคให้ครบ จัดสอนวิสามัญเพื่อบูรณะ เศรษฐกิจและกลกรรมของประเทศนั้นคือจัดโรงเรียนประถม
วิสามัญไว้รับประถมสามัญเมื่อจบประถมปีที่ 4 จัดโรงเรียนมัธยมวิสามัญไว้รับมัธยมสามัญ เมื่อจบมัธยม
ปีที่ 4 จัดโรงเรียนอุดมศึกษาไว้รับมัธยมปลายเมื่อจบมัธยมปีที่ 8 และการจัดตั้งโรงเรียนวิสามัญนี้
ไม่ได้หมายถึงเฉพาะโรงเรียนรัฐบาล แต่รวมถึงโรงเรียนราษฎร์ด้วย

ในการเรียนตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 ถ้าผู้ใดสามารถเรียนชั้นมัธยมต้นต่อไป
ก็ข้ามไปชั้นมัธยมจากชั้นประถม 4 โดยไม่ต้องเรียนวิสามัญชั้น 5 และ 6 ถ้าผู้นั้นเรียนวิชาสามัญชั้น
มัธยมต้นไม่สำเร็จ อาจจะกลับเข้าเรียนประถมวิสามัญศึกษาชั้น 5 และ 6 ได้ เพื่อให้สำเร็จวิสามัญศึกษา
(ดูศึกษาพฤษ - ต้นไม้แสดงแผนการศึกษาชาติ หรือ แผนภูมิประกอบ)

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2521: 14 - 50)

แผนภาพที่ 1 แสดงการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475

ศึกษาพจนานุกรม - ต้นไม้แสดงแผนการศึกษาชาติ

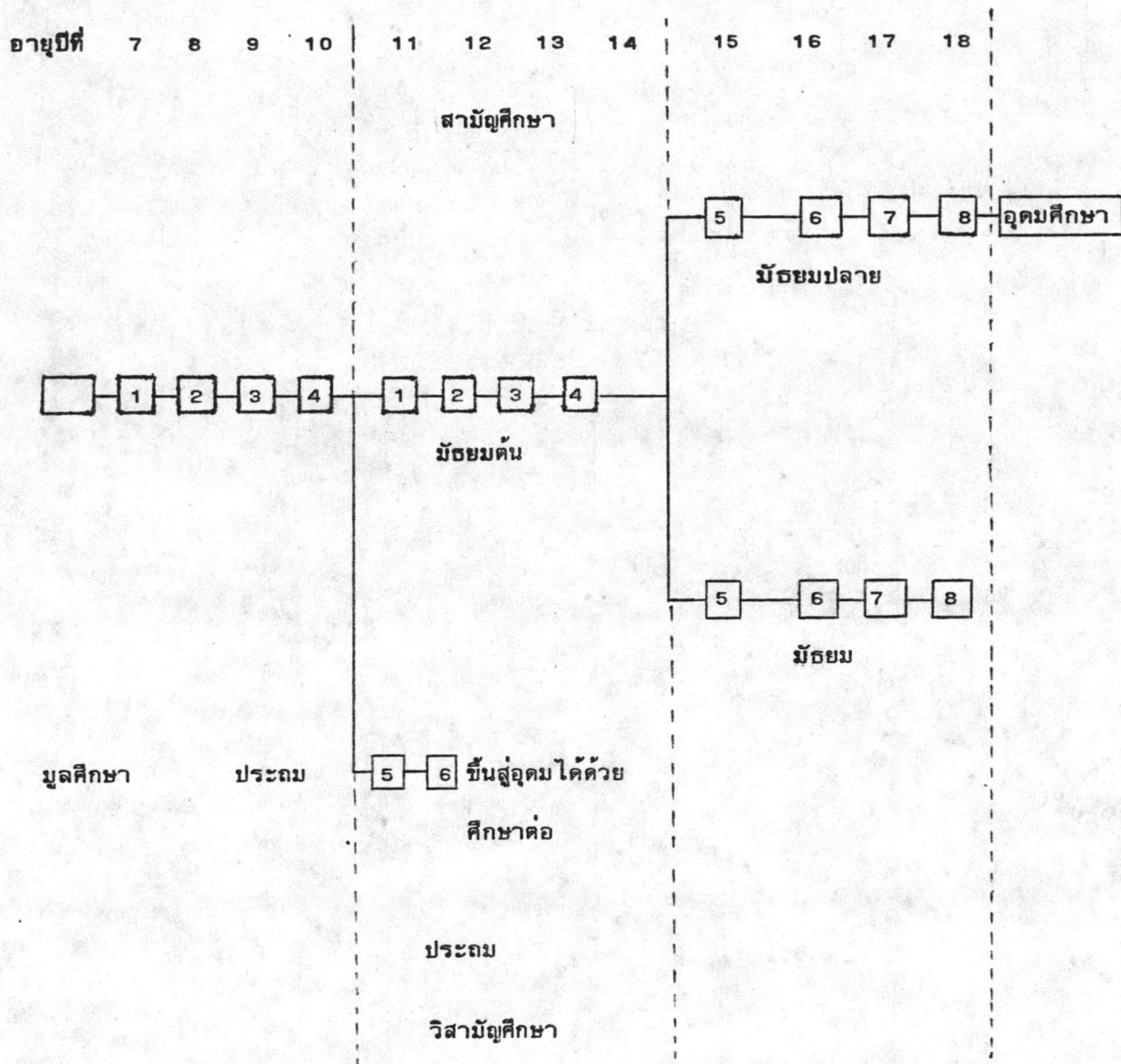
มูลศึกษา - KINDERGARTEN

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ คำอธิบายวิธีจัดชั้นศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2476

หมายเหตุ	เกณฑ์อายุประถมศึกษา	อายุปีที่ 7 - 10
	มัธยมศึกษา	อายุปีที่ 11 - 18

แผนภูมิที่ 7 แสดงการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475

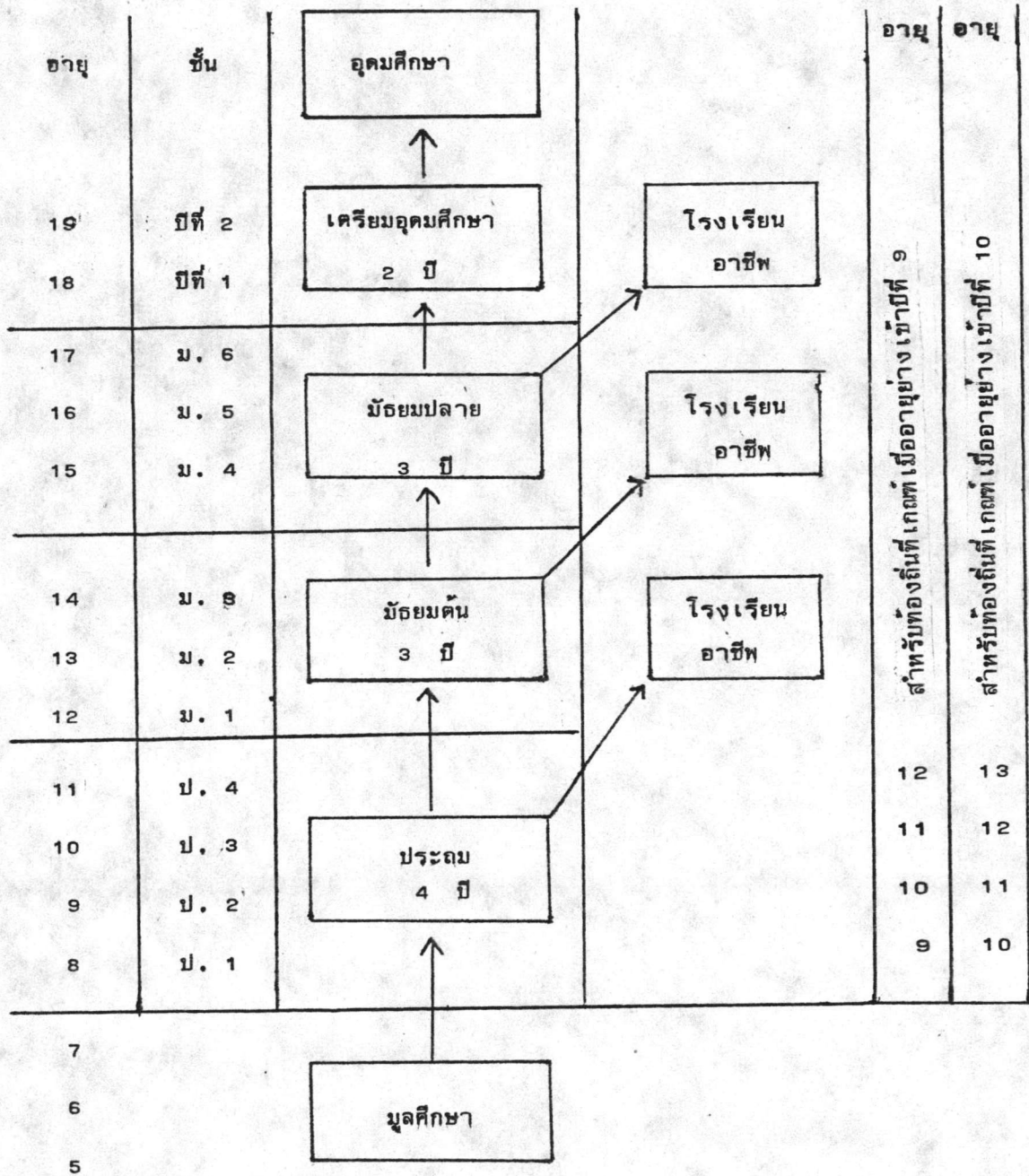
ที่มา: กาญจนา คุวารักษ์ หลักสูตรและการพัฒนา หน้า 382

จากแผนภูมิข้างต้นการจัดการศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเภท คือสามัญศึกษา และวิสามัญศึกษา เมื่อจบตัวประโยคสายสามัญศึกษาคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถเข้าศึกษาต่อในวิสามัญศึกษาได้ ในชั้น ประถมวิสามัญหรือจบชั้นมัธยมต้นสามารถ เข้าศึกษาต่อมัธยมวิสามัญได้ซึ่งจะ เห็นว่าผู้ที่จบมัธยมวิสามัญ แล้วไม่มีโอกาสที่จะ เรียนต่ออุดมศึกษา

การอาชีวศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 ได้กำหนดการศึกษาแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ
สามัญศึกษา และอาชีวศึกษา ในส่วนของการอาชีวศึกษา สรุปได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 8 แสดงการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479

จากแผนภูมิการศึกษามัธยมศึกษา จัดชั้นการศึกษาดังนี้

1. ชั้นประถมศึกษา เป็นการศึกษามัธยมศึกษา ทุกคนต้องเรียนรู้ จบประถมศึกษาปีที่ 4
2. ชั้นมัธยมศึกษา กำหนดชั้นเรียน เป็น 6 ปี แบ่งเป็นชั้นประถมต้น 3 ปี มัธยมปลาย 3 ปี กำหนดหลักสูตรสามัญศึกษาให้จบเพียง 6 ปี (เดิม 8 ปี)
3. ชั้นเตรียมอุดม จัดสำหรับผู้ที่จะศึกษาต่อ เมื่อสำเร็จประโยคมัธยมศึกษา ปีที่ 6 แล้ว กำหนดชั้นเรียน 2 ปี
4. อาชีวศึกษา ได้จัดไว้ให้มีรับทุกระยะที่สุดของประโยคประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย เมื่อบุคคลไม่อาจจะเรียนจบสามัญศึกษาตอนใด ตอนหนึ่งหรือ เมื่อเรียนจบประโยคมัธยมศึกษาแล้ว ไม่เข้าเรียนอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัย ก็อาจจะเลือกเรียนวิชาชีพที่ตนสมัครใจได้
(กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 345 - 346)

การอาชีวศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 ได้กำหนดการศึกษาเป็น 5 ชั้น คือ

1. การศึกษาชั้นอนุบาล เป็นการเตรียมกุลบุตร กุลธิดาก่อนการศึกษามัธยมศึกษา
2. ประถมศึกษา ศึกษาวิชาซึ่ง เป็นพื้นฐานความรู้เบื้องต้นแห่งการสอน เป็นชั้นประถมปีที่ 1 ถึงปีที่ 4
3. มัธยมศึกษา แยกออกเป็น 3 สายคือ
  - 3.1 มัธยมสามัญศึกษา ได้แก่การศึกษาวิชาสามัญต่อจากประถมศึกษาและการฝึกหัดทำงาน ซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้ความสามารถเบื้องต้นของพลเมือง จัดสอนตั้งแต่มัธยมสามัญปีที่ 1 ถึงปีที่ 3
  - 3.2 มัธยมวิสามัญศึกษาได้แก่การศึกษาวิชาซึ่ง เป็นพื้นฐานความรู้สำหรับไปศึกษาต่อในชั้นเตรียมอุดมศึกษาหรืออาชีวศึกษา จัดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมวิสามัญตอนต้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 3 และชั้นมัธยมวิสามัญตอนปลายปีที่ 4 ถึงปีที่ 6

3.3 มัธยมอาชีวศึกษา ได้แก่การศึกษารวิชาเฉพาะซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับประกอบ การอาชีพ โดยรับช่วงจากประถมศึกษา มัธยมสามัญศึกษา หรือ มัธยมวิสามัญศึกษาทุกระยะที่จบประโยค จัดสอน เป็นมัธยมอาชีวศึกษาตอนต้น และมัธยมอาชีวศึกษาตอนปลาย แต่ละตอนกำหนดเวลาไม่เกิน 3 ปี

4. เตรียมอุดมศึกษา ได้แก่การศึกษารวิชาซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับไปศึกษาต่อในอุดมศึกษา มหาวิทยาลัย หรืออาชีวชั้นสูง จัดสอนตั้งแต่ชั้นเตรียมอุดมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 2

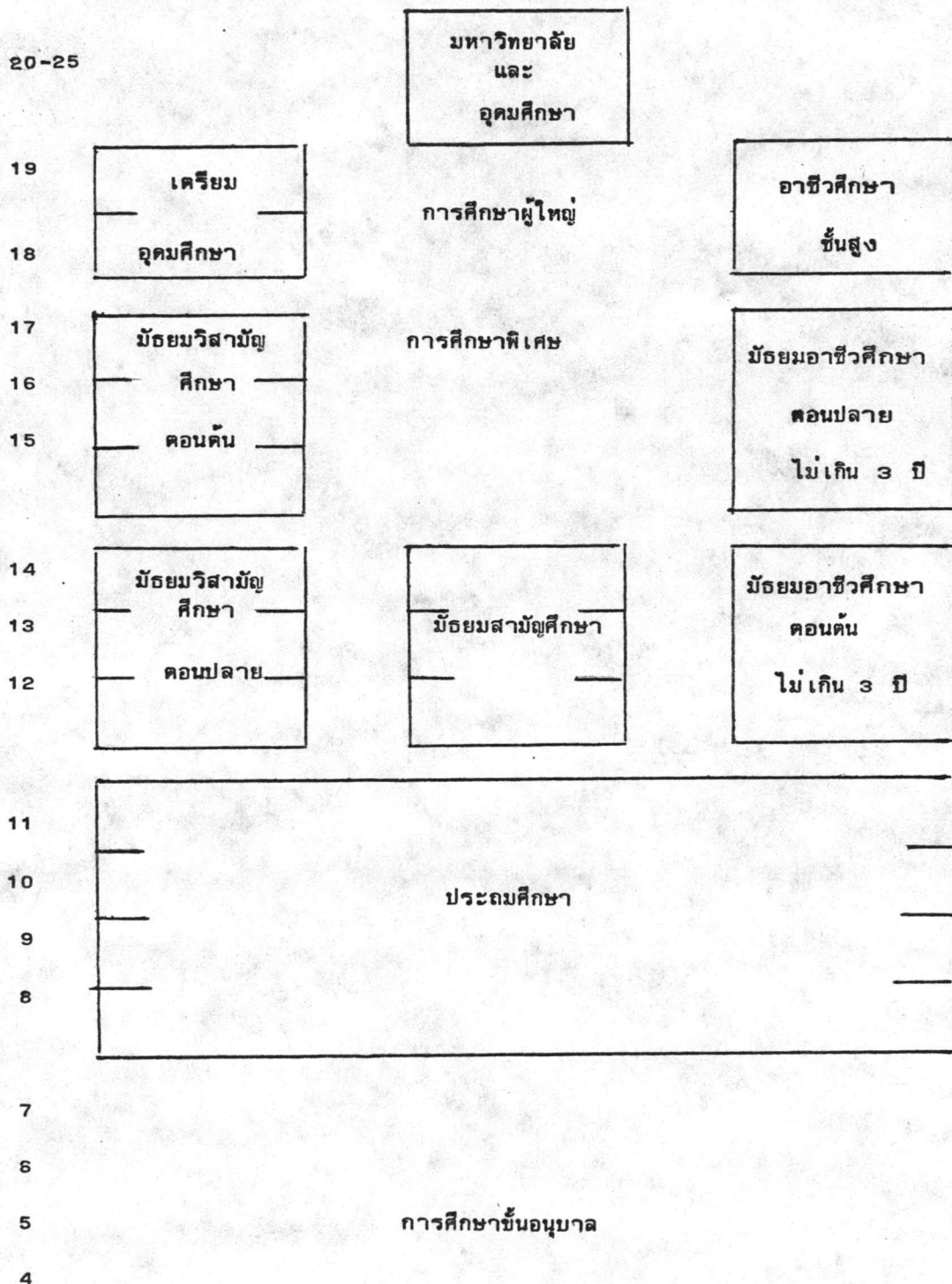
อาชีวศึกษาชั้นสูง ได้แก่การศึกษารวิชาอาชีพชั้นสูงสำหรับประกอบอาชีพ หรือไปศึกษา ต่อในอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัย

5. อุดมศึกษาและการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย ได้แก่การศึกษารวิชาการชั้นสูง และการค้นคว้า แขนงทางการศึกษาชาติและอายุมาตรฐานของกุลบุตร กุลธิดาที่พึงศึกษาในชั้นต่าง ๆ กำหนด

ไว้ดังนี้

แผนภูมิที่ 9 แสดงการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494

อายุปีที่

ในเรื่องของแนวจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 ได้ระบุไว้ว่า "รัฐพึงสนับสนุนอาชีวศึกษาเป็นพิเศษ" ซึ่งแผนการศึกษาชาติฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญของการศึกษามากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2521: 75-76)

การอาชีวศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2512)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ได้จัดระดับการศึกษาออกเป็น 4 ระดับดังนี้

1. อนุบาลศึกษาได้แก่การอบรมเบื้องต้น เพื่อให้กุลบุตร กุลธิดาพร้อมที่จะรับการศึกษา ระดับประถมศึกษาต่อไป

2. ประถมศึกษาได้แก่การศึกษาซึ่งมุ่งหมายจะสร้าง เสริมพัฒนาการของเด็กด้วยการ อบรมสั่งสอนขั้นมูลฐาน อันเป็นทางนำไปสู่การเรียนรู้และการปฏิบัติ แบ่งออกเป็นสองประโยค คือ ประโยคประถมศึกษาตอนต้น 4 ชั้น และประโยคประถมศึกษาตอนปลาย 3 ชั้น

3. มัธยมศึกษาได้แก่การศึกษาที่อาศัยประถมศึกษา เป็นพื้นฐานมุ่งหมายจะสำรวจและ ส่งเสริมความสนใจและความถนัดตามธรรมชาติของเด็ก เพื่อให้ได้มีความรู้และทักษะอันเพียงพอแก่ การประกอบอาชีพ หรือให้ได้มีพื้นฐานความรู้อันจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือเพื่อการศึกษาที่สูงขึ้นไป แบ่งออกเป็น 2 ประโยคคือ ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น และประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ละ ประโยคไม่เกิน 3 ชั้น

4. อุดมศึกษาได้แก่การศึกษาระดับวิชาชีพหรือวิชาการชั้นสูงและการวิจัยในมหาวิทยาลัย หรือสถาบันชั้นสูงอื่น ๆ

มัธยมศึกษานั้น เป็นการจัดการศึกษาระดับที่ต้องคำนึงถึงเอกัตภาพ จึงจัด เป็นสายสามัญ เพื่อให้พื้นความรู้ทั่วไป และสายอาชีพ เพื่อให้ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การจัดสายอาชีพนั้น ทั้งประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นและประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ละประโยคอาจจัด เป็น 1 ชั้น 2 ชั้น หรือ 3 ชั้น โดยคำนึงถึงลักษณะของวิชาชีพเป็นสำคัญ เฉพาะบางวิชาอาจจัดขึ้นในประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย รับช่วงจากประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นก็ได้

ในเรื่องของแนวจัดการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ได้ระบุไว้ว่า
"รัฐพึงสนับสนุนอาชีวศึกษาอย่างกว้างขวางและให้สอดคล้องกับภาวะทาง เศรษฐกิจของชาติ"
ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญของการอาชีวศึกษาที่มี เป้าหมายมากขึ้น

การกำหนดระบบชั้น และอายุมาตรฐานของกุลบุตร กุลธิดาที่พึงศึกษาในชั้นต่าง ๆ นั้น
เป็นไปตามแผนภูมิ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 10 แสดงการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503

เกณฑ์อายุมาตรฐาน

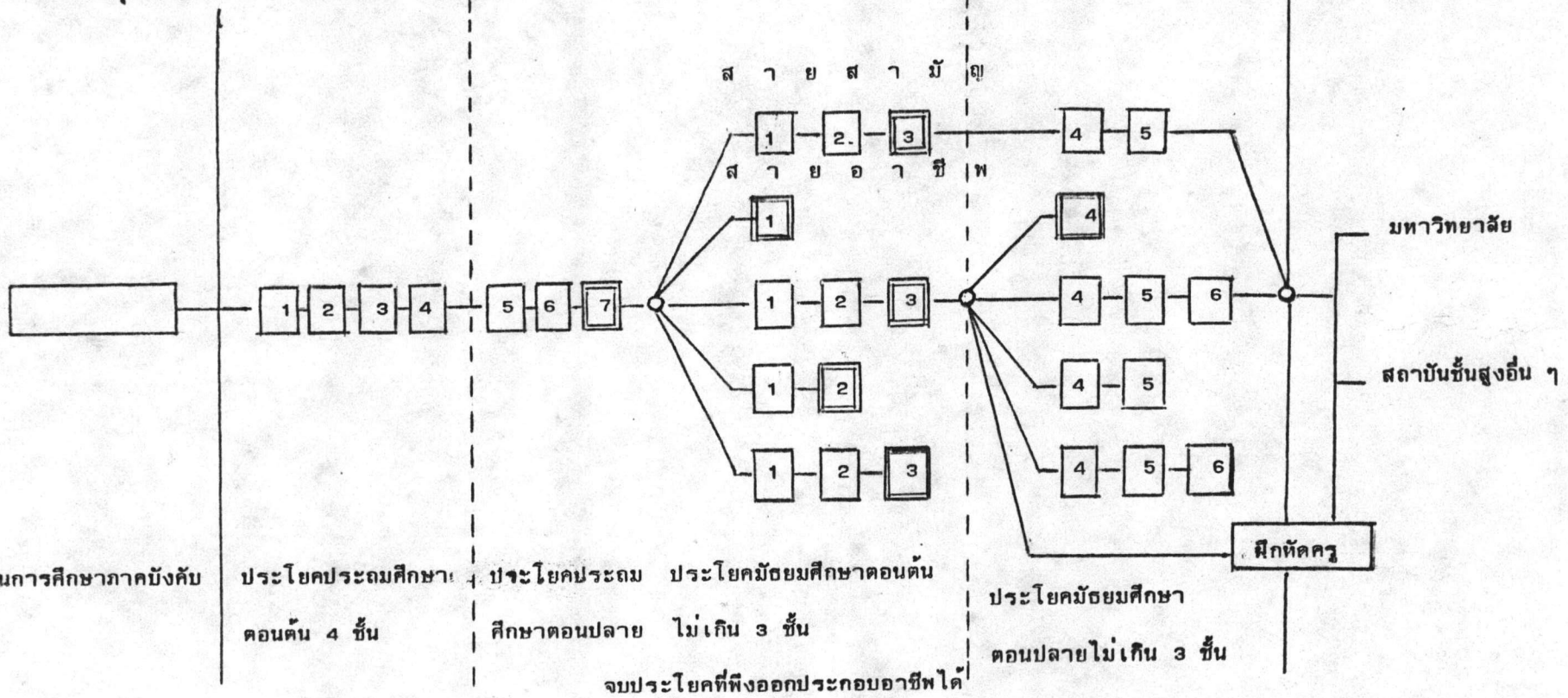
3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

ระดับอนุบาลศึกษา

ระดับประถมศึกษา

ระดับมัธยมศึกษา

ระดับอุดมศึกษา

ที่มา: ประวัตติกระบวนศึกษาธิการ พ.ศ. 2438 - 2507 หน้า 383

การอาชีวศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ได้วางแนวนโยบายการศึกษาของรัฐในด้านอาชีวศึกษาไว้ว่า "รัฐพึงสนับสนุนการอาชีวศึกษาอย่างกว้างขวางและให้สอดคล้องกับภาวะทาง เศรษฐกิจและสังคม ทั้งในรูปแบบที่จัดให้ผสมผสาน เข้าไว้ในการศึกษาทุกระดับ และที่จัด เป็น เอกเทศตามความจำเป็น ทั้งนี้ โดยมุ่ง เน้นความรู้ ความสามารถด้าน เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่สนับสนุนการ เกษตร เป็นสำคัญ" (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 ค: 7-8)

ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ได้กำหนดระบบการศึกษาโดยแบ่งการศึกษา ออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับ อุดมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาให้จัด เนื้อหาสาระและ กระบวนการ เรียนรู้ให้มีประโยชน์ครบถ้วนในด้วทุกระดับ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาแต่ละระดับสามารถ ดำรงชีพได้ด้วยความมั่นใจในความความสามารถของตน การจัดการศึกษาทุกระดับต้องมุ่งให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา รักการทำงาน และสนใจที่จะมีส่วนร่วมในภารกิจของส่วนรวมตามวิถีทาง ของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ มีระ เียบยวินัย มีวัฒนธรรมและศีลธรรม รู้จักใช้สิทธิ และหน้าที่ ภายในขอบ เขตแห่งกฎหมาย

การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาริชาชีพที่มุ่งผลิตกำลังคนในระดับต่าง ๆ กัน ตามความ ต้องการของท้องถิ่นและสังคม

การศึกษาริชาชีพในระดับประถมศึกษา มุ่งฝึกให้ผู้เรียน เกิดมีนิสัยรักการทำงาน สามารถ นำความรู้ จากบทเรียนและการทำงานในโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การศึกษาริชาชีพในระดับมัธยมศึกษา มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ มีความรู้ ความชำนาญ ที่สามารถจะนำไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้จริงอย่างหนึ่ง หรือ เพื่อให้รู้แนวทางที่จะศึกษาเพิ่มเติม ตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคลอีกอย่างหนึ่ง การจัดสถานศึกษาอาจจัดรวมอยู่กับโรงเรียน มัธยมศึกษาโดยทั่วไป หรือจัด เป็น เอกเทศโดย เน้นการฝึกทักษะในระดับกึ่งฝีมือ และระดับฝีมือ

การศึกษาริชาชีพในระดับอุดมศึกษา มุ่งฝึกวิชาชีพในระดับสูง เพื่อให้มีความสามารถ และมีความชำนาญเฉพาะอย่าง สอดคล้องสัมพันธ์กับการพัฒนาตลาดแรงงาน การจัดสถานศึกษาอาจ จัดเป็นสถาบันเฉพาะอย่าง จัดรวมอยู่ในวิทยาลัย หรือจัดในมหาวิทยาลัยก็ได้ ตามความเหมาะสม

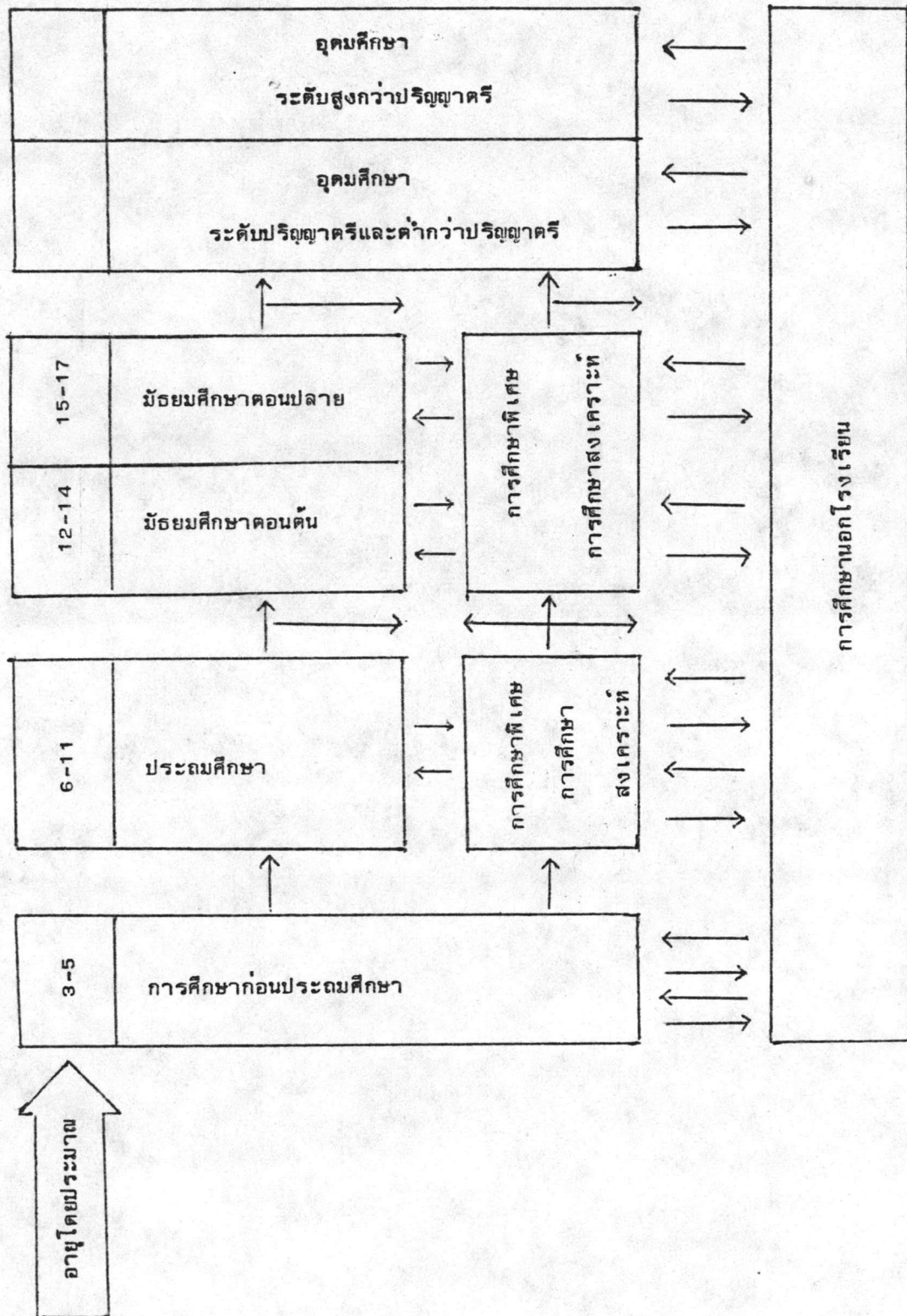
การศึกษาริชาชีพพิเศษ เป็นการศึกษาที่มุ่งเพื่ออบรมการอาชีพบางอย่างที่ต้องการฝึกฝน พิเศษ แต่เขาวัย และเป็นเวลานาน เช่น นาฏศิลป์ และดนตรี เป็นต้น การจัดการศึกษาอาจจัดตั้งเป็น สถาบันเฉพาะ หรือจัดเพิ่มวิชาชีพเข้าในหลักสูตรก็ได้ โดยให้มีระยะเวลาเรียนต่าง ๆ กันตามความ จำเป็นแห่งมาตรฐานวิชาชีพพิเศษนั้น ๆ

การศึกษาริชาชีพในการศึกษานอกโรงเรียน มุ่งให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกอาชีพระยะสั้น เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพที่ต้องการได้ หรือเพื่อฝึกเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดในอาชีพที่กำลังประกอบการอยู่ หรือที่จะประกอบการต่อไปให้สมบูรณ์ หรือเพื่อสามารถประกอบอาชีพนั้น ๆ ได้ดีขึ้น

(กระทรวงศึกษาธิการ 2520 ค: 9-13)

การจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เป็นไปตามแผนภูมิระบบ การศึกษาต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 11 แสดงการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520

ที่มา: แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 หน้า 20

จากแผนการศึกษาแห่งชาติตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันทั้งหมด 9 ฉบับ นั้นในสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 เรียกแผนการศึกษาแห่งชาติว่า "โครงการศึกษา" และสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองคือฉบับ พ.ศ. 2475 พ.ศ. 2479 และ พ.ศ. 2494 เรียกว่า "แผนการศึกษาชาติ" ต่อมาฉบับ พ.ศ. 2503 และ พ.ศ. 2520 จึงเรียกว่า "แผนการศึกษาแห่งชาติ" และแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองมีฐานะเป็นกฎหมาย เพราะจะได้มีพระบรมราชโองการประกาศใช้ซึ่งในระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีฐานะเป็นกฎหมาย แต่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผนการศึกษาแห่งชาติ ไม่มีฐานะเป็นกฎหมาย เป็นเพียงแนวทางในการจัดการศึกษาของรัฐ ที่ฝ่ายบริหารใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษาของประเทศ

เกี่ยวกับสาระสำคัญที่กำหนดในแต่ละแผนการศึกษานั้น แตกต่างกันไปตามสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการศึกษา ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีมีผลทำให้เกิดการพัฒนาให้ทันสมัยขึ้น การจัดการศึกษาในช่วงแรก ๆ นั้น มุ่งไปที่ตัวของผู้เรียนเป็นหลักโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมากนัก แต่ในแผนการศึกษาแห่งชาติระยะหลัง ๆ ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ การเมือง และการปกครองของประเทศ

การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนในช่วงแรก ๆ รัฐให้ความสำคัญกับการอาชีวศึกษาเท่า ๆ กับสามัญศึกษา เห็นได้จากแผนภูมิโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 ที่มีการวางแผนให้นักเรียนเรียนวิชาสามัญเป็นพื้นฐานเท่าเทียมกันจนจบประโยค 3 แล้วจึงแยกเป็นการเรียนศิลปศาสตร์ชั้นสูงโดยใช้ชื่อว่า "สาทรวิทยาลัย" กับอาชีวศึกษาชั้นสูงโดยใช้ชื่อว่า "การศึกษาพิเศษ" ต่อมาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2445 - พ.ศ. 2475 ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือสามัญศึกษา และการศึกษาวชิราวุธเรียกวชิราวุธศึกษา ซึ่งต่างจากฉบับ พ.ศ. 2441 แต่คงให้ความสำคัญในการจัดการอาชีวศึกษาควบคู่กับสามัญศึกษา ในช่วงนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าแผนการศึกษาชาติฉบับ พ.ศ. 2456 ได้จัดการศึกษาวชิราวุธศึกษามีแต่ชั้นประถมศึกษา และอุดมศึกษาเท่านั้น ไม่มีชั้นมัธยมศึกษา แต่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ชั้นมัธยมศึกษาขึ้นในปี พ.ศ. 2458 และเมื่อมีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 การจัดการศึกษายังจัดเป็น 2 ประเภทคือสามัญศึกษากับอาชีวศึกษา ซึ่งเปลี่ยนการเรียกการศึกษาวชิราวุธจากวชิราวุธศึกษาเป็นอาชีวศึกษา แต่การจัดการอาชีวศึกษามีลักษณะด้อยลงกว่าเดิม เพราะไม่มีการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างแท้จริง จนถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2494 จึงเริ่มให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาโดยระบุไว้ในแนวนโยบาย

การจัดการศึกษาของรัฐให้พึงสนับสนุนอาชีวศึกษามากขึ้นเป็นลำดับจนถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 และ พ.ศ. 2520 การจัดการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาจึงได้พัฒนาขึ้น เป็นลำดับ จนถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และได้จัดผสมผสานกับการศึกษา ทุกระดับ

1.3 สภาพการจัดอาชีวศึกษาโดยทั่วไปในปัจจุบัน

ในปัจจุบันนโยบายหลักในการจัดการอาชีวศึกษานั้น จัดตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2520 ซึ่งการอาชีวศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2520 เป็นการศึกษาระดับวิชาชีพที่มุ่งผลิตกำลังคน ในระดับต่าง ๆ กันตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคมโดยแบ่งการจัดการศึกษาออกเป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ การจัดอาชีวศึกษาในระบบโรงเรียน การอาชีวศึกษานอกระบบโรงเรียน และการอาชีวศึกษาเฉพาะอย่าง การจัดการศึกษาทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวมีลักษณะและรูปแบบการจัดแตกต่างกันไปตามความมุ่งหมายของการศึกษาระดับวิชาชีพในแต่ละระดับและประเภท สรุปได้ดังนี้

1. การจัดอาชีวศึกษาในระบบโรงเรียน มีวิธีจัด 2 ลักษณะ คือ

1.1 จัดผสมผสานเข้าไว้ในการศึกษาทุกระดับ ซึ่งการจัดผสมผสานวิชาชีพในหลักสูตรสายสามัญ เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ได้แก่ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาและพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับมัธยมศึกษา และการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา มุ่งฝึกให้ผู้เรียนเกิดมีนิสัยรักการทำงาน สามารถนำความรู้จากบทเรียนและการทำงานในโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การศึกษาระดับมัธยมศึกษามุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์มีความรู้ความชำนาญที่สามารถจะนำไปใช้ปฏิบัติ และประกอบอาชีพ หรือ เพื่อรู้แนวทางที่จะศึกษาเพิ่มเติมตามความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล เน้นการฝึกทักษะในระดับสูง เพื่อให้มีความสามารถและมีความชำนาญเฉพาะอย่าง

1.2 จัดเป็นหลักสูตรวิชาชีพโดยเฉพาะโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการอาชีวศึกษาโดยตรง ได้แก่ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) หลักสูตรปริญาตรี หลักสูตรวิชาชีพพิเศษและอื่น ๆ

๒. การอาชีวศึกษานอกระบบโรงเรียน จัดเป็นหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นให้แก่ผู้จบการศึกษาในระบบโรงเรียน ในแต่ละระดับการศึกษา และหรือจัดการศึกษาริชาชีพในลักษณะเป็นการส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้อยู่นอกระบบการศึกษา

๓. การอาชีวศึกษาเฉพาะอย่าง ที่จัดโดยกระทรวงทบวงกรมอื่น ๆ เป็นการจัดอาชีวศึกษาเพื่อสนองความต้องการโดยเฉพาะของหน่วยงาน โดยแบ่งการจัดออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ลักษณะที่จัดหลักสูตรโดยมีระยะเวลาเรียนตามหลักสูตรเทียบเท่าการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปริญญา อุดมศึกษา และอีกลักษณะหนึ่งจัดเป็นหลักสูตรเฉพาะอย่างที่มีระยะเวลาเรียนแตกต่างกันตามความต้องการของแต่ละหน่วยงานโดยรับผู้สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ขึ้นไป เข้าศึกษาตามความต้องการของหลักสูตรในแต่ละระดับ

(กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๐ ค: ๙-๑๓, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๒๗: ๑-๒)

การอาชีวศึกษาในระบบโรงเรียน

การจัดอาชีวศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นลักษณะหลักสูตรวิชาชีพโดยเฉพาะที่เปิดสอนโดยทั่วไปขณะนี้ได้แก่ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค ปริญญาตรี และหลักสูตรวิชาชีพพิเศษ มีลักษณะและความมุ่งหมายดังนี้

๑. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นหลักสูตร ๓ ปี ค่อเนื่องจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหลักสูตรที่มุ่งหมายฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จะประกอบอาชีพได้ด้วยความมั่นใจ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และมุ่งผลิตแรงงานฝีมือ โดยหลักสูตรนี้แบ่งออกเป็น ๕ ประเภทวิชา ได้แก่ ประเภทวิชาเกษตรกรรม ประเภทวิชาคหกรรม ประเภทวิชาพาณิชยกรรม ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม และประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม

๒. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เป็นหลักสูตร ๒ ปี ค่อเนื่องจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มุ่งผลิตแรงงานระดับช่างเทคนิคหรือแรงงานระดับกลางโดยเน้นหนักในด้านวิชาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนออกไปประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้หลักสูตรนี้ยังจัด เพื่อ เป็นพื้นฐานสำหรับศึกษาต่อในชั้นสูงขึ้นไปด้วย สาขาวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนมี ๕ ประเภท เช่นเดียวกับหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

3. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) เป็นหลักสูตร 2 ปี ต่อเนื่องจาก ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 6) เป็นหลักสูตรที่จบในตัวเองซึ่งมุ่งให้การศึกษาระดับวิชาชีพแก่ผู้สำเร็จการศึกษาในสายสามัญมาแล้ว ให้นำไปประกอบอาชีพเป็นแรงงานระดับกลาง หรือระดับเทคนิค โดยหลักสูตรนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภทวิชาได้แก่ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ และประเภทธุรกิจเกษตร

4. หลักสูตรประโยคครูมัธยม (ปม.) เป็นหลักสูตร 1 ปี ต่อจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มุ่งผลิตครูอาชีพศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ

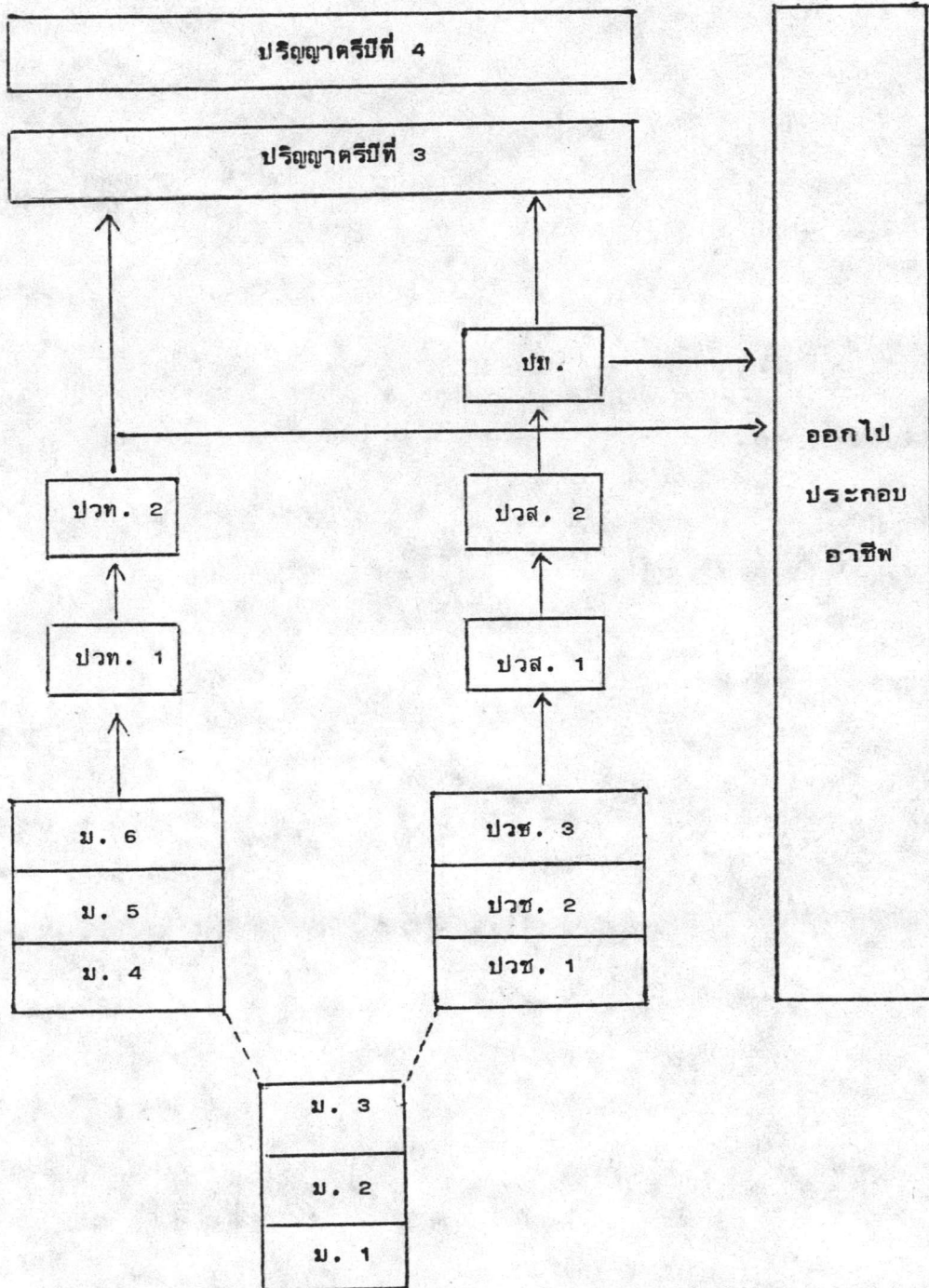
5. หลักสูตรปริญญาตรี เป็นหลักสูตร 2 ปี ต่อเนื่องจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยม (ปม.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) หรือ จัดเป็นหลักสูตร 4 ปี โดยรับผู้ที่จบจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ซึ่งมุ่งผลิตครูอาชีพศึกษาและให้การศึกษาระดับปริญญาตรี

6. หลักสูตรวิชาชีพพิเศษเป็นหลักสูตรที่มุ่งเพื่ออบรมการอาชีพบางอย่างที่ต้องการฝึกฝนพิเศษแต่เยาว์วัยและเป็นเวลานาน เช่น นาฏศิลป์ และดนตรี เป็นต้น โดยมีระยะเวลาเรียนต่าง ๆ กันตามความจำเป็นในมาตรฐานวิชาชีพพิเศษนั้น ๆ

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2527: 1-5, ทิพวรรณ บุญช่วย 2527: 38-40)

จากการจัดการศึกษาทางค้ำานอาชีวศึกษาสรุปเป็นแผนภูมิระดับการ เรียนในสถาบันอาชีวศึกษาได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 12 แสดงระดับการศึกษาในสถาบันอาชีวศึกษาในปัจจุบัน

ที่มา: ทิศวรรณ บุญช่วย การศึกษาเปรียบเทียบ: การศึกษาเพื่ออาชีพในประเทศแถบเอเชีย และแปซิฟิก 2527 หน้า 39

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "พัฒนาการของหลักสูตรคณิตศาสตร์สายอาชีพในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2438 - พ.ศ. 2529" นั้น เป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Method) เพื่อการศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรคณิตศาสตร์สายอาชีพในประเทศไทย ในด้านโครงสร้างของหลักสูตร ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และการประเมินผลการศึกษา ผู้วิจัยได้ค้นคว้างานวิจัยที่เห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของหลักสูตรและการสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ และนำมากล่าวถึงตามลำดับดังนี้

ในปี พ.ศ. 2517 ลัดดา สุวรรณกุล (2517: 135-140) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พัฒนาการของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในประเทศไทย" เพื่อศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 1826 - พ.ศ. 2517 ใน 4 องค์ประกอบคือ ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล โดยใช้วิธีค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 1826 - พ.ศ. 2434 ยังไม่มีหลักสูตรที่แท้จริงใช้เลย มีเพียงเอกสาร 2 ฉบับ ได้แก่ ประกาศการเรียน พุทธศักราช 2428 และพระราชบัญญัติการสอบวิชา พุทธศักราช 2433 และเริ่มมีหลักสูตรใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2435 และได้มีการเปลี่ยนแปลงหลายครั้งจนถึง พ.ศ. 2517 มีการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้นรวม 13 ครั้ง หลักสูตรที่พัฒนามาตั้งแต่ต้น ปรากฏว่ายังไม่มียุคใดที่มีความสมบูรณ์ในองค์ประกอบทั้ง 4 อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะด้านความมุ่งหมาย วิธีการเรียนการสอน และการประเมินผล ไม่ค่อยถูกต้องสมบูรณ์ อีกทั้งในการดำเนินงานสร้างหลักสูตรทุกฉบับเป็นการดำเนินงานจากส่วนกลาง หรือจากฝ่ายบริหารสูงสุดไปสู่ระดับต่ำสุด ถึงแม้หลักสูตร พ.ศ. 2503 ได้เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้าร่วมดำเนินงานด้วย แต่ไม่กว้างขวางเท่าที่ควร หลักสูตรของไทยจึงมีลักษณะดำเนินงานจากเบื้องบนไปสู่เบื้องล่าง ในด้านรูปแบบของการจัดหลักสูตรปรากฏว่าทุกฉบับมีรูปแบบในการจัดโดยยึดถือวิชาเป็นหลัก ยกเว้นหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2498 และหลักสูตร พ.ศ. 2503 เท่านั้นที่มีลักษณะเป็นแบบยึดขอบข่ายของเนื้อหาวิชาที่สัมพันธ์กัน เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการทั้งหมดประกอบด้วยพัฒนาการในด้านองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของหลักสูตรทั้งหมด พบว่าในทางทฤษฎีหลักสูตรมีพัฒนาการที่มีแนวโน้มดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน แต่ในทางปฏิบัติยังไม่ได้ผลดีนัก เพราะยังปฏิบัติตามวิธีการเก่า ๆ เนื่องจากครูยังขาดความรู้เรื่องการนำหลักสูตรไปใช้

ในปีเดียวกัน ปาน ฟิงสุจริค (2517: 172-178) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "วิวัฒนาการของวิชาคณิตศาสตร์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงปัจจุบัน" เพื่อศึกษาประวัติและการพัฒนาของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึง พ.ศ. 2517 โดยเน้นหลักสูตรสายสามัญศึกษา ใช้วิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า วิชาคณิตศาสตร์ปรากฏครั้งแรกในหลักสูตรการศึกษาสามัญ ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อกำหนดให้มีการสอบประโยค 2 ตามประกาศการเรียนหนังสือ พ.ศ. 2428 แต่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดไว้อย่างยึดถือมาตรฐานการเรียน เลขสมัยโบราณเป็นหลัก จนถึงปี พ.ศ. 2438 มีหลักสูตรชั้นต่าง ๆ อย่างละเอียดชัดเจนและถือว่าเป็นหลักสูตรคณิตศาสตร์ฉบับแรกที่บอกรายละเอียดว่ามีการเรียนการสอนในระดับไหน อย่างไร และเป็นระยะเริ่มนำแขนงอื่นของคณิตศาสตร์เข้ามาในหลักสูตร เพราะได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตก ตั้งแต่ พ.ศ. 2445 เป็นต้นมา หลักสูตรคณิตศาสตร์ในระดับต่าง ๆ คงอยู่ในระดับเดียวกันมาจนถึง พ.ศ. 2480 จึงได้มีการปรับระดับให้สูงขึ้นกว่าเดิมเล็กน้อย และก็ยึดถือเป็นแนวของหลักสูตรต่อมาอีกเป็นเวลานานไม่น้อยกว่า 20 ปี ที่เป็นเช่นนี้เพราะได้ยึดตำราชุดหนึ่งเป็นหลัก เช่น หนังสือของฮอลล์ และสตีเวนส์ ด้วยเหตุนี้การปรับปรุงหลักสูตรคณิตศาสตร์ทุกคราวจึงไม่สามารถจะหนีออกไปจากเดิมได้ แต่ในภายหลังกิจการด้านนี้ได้เจริญก้าวหน้าขึ้น วิธีการสอนใหม่ ๆ ที่ปรากฏได้ผลดีกว่าวิธีเก่าก็เกิดขึ้นเรื่อย ๆ การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งจำเป็น ปัญหาอยู่ที่ว่าจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรจึงจะสอดคล้องและต่อเนื่องกับของเก่าที่มีอยู่แล้ว เพื่อจะได้ไม่ก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากในทางปฏิบัติต่อไป

ในปี พ.ศ. 2520 พันัส วิมุกตายน (2520: 147-153) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พัฒนาการของการสอนวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย" เพื่อศึกษาพัฒนาการทางด้านการสอนวิทยาศาสตร์ในด้านหลักสูตรและวิธีสอน และศึกษาความสัมพันธ์ของการสอนวิทยาศาสตร์กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทำการวิจัยโดยใช้วิธีค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ปรากฏครั้งแรกในหลักสูตร พ.ศ. 2438 และได้มีการปรับปรุงตลอดมาทั้งในด้านหลักสูตรและวิธีสอนระยะเวลาที่ใช้หลักสูตรปรากฏว่าหลักสูตร พ.ศ. 2503 ใช้เวลานานที่สุดในระยะแรกการเรียนการสอนในชั้นต้น ให้เรียนจากของจริง หรือภาพที่ครูหามาให้ดู แล้วให้นักเรียนออกความคิดเห็น มีหนังสืออ่านประกอบ การสอนเป็นภาษาไทยโดยครูไทย วัดผลการเรียนโดยการสอบปากเปล่าหรือเขียนตอบแบบอัตนัย ส่วนในชั้นสูง ๆ สอนเป็นภาษาอังกฤษ โดยครูฝรั่ง วิธีสอนเป็นแบบบรรยายมีการสาธิตและทดลองบ้างเล็กน้อย การวัดผล

จัดโดยครูผู้สอนแต่ระยะต่อมาใช้ครูไทยและตำราเรียนเป็นภาษาไทย การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา มีการพัฒนามากที่สุด เมื่อมีการตั้งสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการปรับปรุงทั้งในด้านวิธีสอน ตำราเรียน อุปกรณ์การสอน ฯลฯ ในเรื่องของความสัมพันธ์ของการสอนวิทยาศาสตร์กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิทยาศาสตร์นั้น พบว่าหลักสูตร พ.ศ. 2503 มีเนื้อหาสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายน้อยที่สุด และหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เนื้อหา มีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมากที่สุด

ในปี พ.ศ. 2525 วัชณี ศิลปประเสริฐ (2525: 144-156) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พัฒนาการของการสอนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา" เพื่อศึกษาและเรียบเรียงพัฒนาการของการสอนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2435 - พ.ศ. 2524 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงบรรยายรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและตำราต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2438-2453 หลักสูตรได้อิงแบบเรียนเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนหนังสือเล่ม ๆ สำคัญได้บอกถึงวิธีการสอนไว้ด้วย เรียกว่า "วิธีสอนตามแบบหลวง" หลักสูตร พ.ศ. 2454 เป็นหลักสูตรฉบับแรกที่เรียกการศึกษา ระดับกลางว่า "มัธยมศึกษา" และได้รวมรายวิชาของภาษาไทยเข้าเป็นหมวดวิชาเดียวกัน พร้อมทั้งได้กำหนดวัตถุประสงค์โดยเน้นทักษะการอ่าน การเขียน และสืบทอดมรดกทางวรรณคดี ระยะนี้ครูใช้วิธีสอนแบบบอกความรู้โดยยึดถือหนังสือแบบเรียนเป็นหลักในการสอน การวัดและประเมินผลใช้วิธีส่งข้อทลวงหรือเจ้าพนักงานไปดำเนินการสอน ต่อมาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้มีการจัดทำประมวลการสอนประกอบหลักสูตร พ.ศ. 2480 เริ่มมีวิธีการสอนใหม่ ๆ และสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้เอกชนได้จัดทำแบบเรียนได้โดยผ่านการตรวจจากกรมการ ในด้านการประเมินผลได้พยายามกระจายอำนาจมากขึ้น ปัจจุบันโครงสร้างของหลักสูตรแบ่งวิชาภาษาไทยออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นวิชาบังคับ อีกส่วนหนึ่งเป็นวิชาเลือกตามความถนัด และความสนใจ การสอนครูต้องใช้เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ โดยยึดหลักให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการใช้ภาษาทั้ง 4 และให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือจุดประสงค์การเรียนรู้รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนระยะนี้สื่อการสอนได้รับการพัฒนามากขึ้นควบคู่กับวิธีสอนแบบใหม่ ๆ ส่วนการประเมินผลแยกประเมินเป็นรายวิชา โดยครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองตามเกณฑ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากกลุ่มโรงเรียน และตัดสินผลเป็นระดับคะแนน

ในปี พ.ศ. 2526 วชิราวุฒิสถาบัน (2526: 276-289) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พัฒนาการของหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา" เพื่อศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการของหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ โดยศึกษาเฉพาะพัฒนาการของจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสามัญศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ก่อน พ.ศ. 2454 วิชาประวัติศาสตร์เป็นเพียงวิชาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับอยู่ในวิชาภาษาไทย แต่หลังจาก พ.ศ. 2454 เป็นต้นมา ได้มีการบรรจุวิชาประวัติศาสตร์ไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนทุกระดับชั้น การจัดวิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรส่วนใหญ่จะจัดแยกเป็นเอกเทศควบคู่กับวิชาภูมิศาสตร์ แต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงได้จัดรวมกลุ่มอย่างกว้าง ๆ กับวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม จนถึง พ.ศ. 2503 จึงได้จัดเป็นหัวข้อสำคัญ ๆ เรียงตามลำดับเวลา ก่อนหลัง จนถึงหลักสูตร พ.ศ. 2521 จึงจัดแบบบูรณาการทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายแต่เดิม เป็นจุดมุ่งหมายแคบ ๆ ที่มุ่ง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรักชาติกับให้รู้เรื่องโลกและชาติต่าง ๆ ต่อมาจึงเปลี่ยนแปลงในทางที่กว้างขึ้นทั้งในด้านการปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมต่าง ๆ เพื่อความเป็นพลเมืองดีของชาติของโลก มุ่งพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียนให้รู้จักคิด และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ในระยะหลายสิบปีที่ผ่านมาการจัดและกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรไม่เปลี่ยนแปลงไปจาก เดิมมากนัก จนกระทั่งถึงหลักสูตรประถมและมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 กับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 เนื้อหาของประวัติศาสตร์ไทยในหลักสูตรของโรงเรียนจึงขยายกว้างไปถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับเรื่องราวทางด้านสังคมและเศรษฐกิจมากขึ้น ส่วนประวัติศาสตร์ต่างประเทศก็ขยายขอบเขตกว้างออกไป และเน้นเนื้อหาที่เป็นประวัติศาสตร์ร่วมสมัยกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสัมพันธ์ถึงการดำเนินชีวิตของคนไทยมากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2527 ธรรมศาสตร์ (2527: 223-224) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2518 ถึง พ.ศ. 2527" เพื่อศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษาในประเทศไทย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักสูตรต่าง ๆ ในด้านความเป็นมาของหลักสูตรและองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา และอัตราเวลาเรียน กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียน และใช้วิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรในช่วงนี้เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นอย่างค่อย ๆ โดยมิมีมูลเหตุและปัจจัยจากปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองหลักสูตรในช่วงนี้มี 3 ฉบับ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของหลักสูตรมีพัฒนาการไปในแนวเดียวกัน คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

มุ่งพัฒนาทั้งบุคคลและสังคมและรูปแบบของการกำหนดจุดมุ่งหมายมีความชัดเจนขึ้น เป็นลำดับ
 เนื้อหาสาระและอัตราเวลาเรียนพัฒนาไปสู่การหลอมรวม เนื้อหาที่สัมพันธ์กันแบบบูรณาการ มีการจัด
 เนื้อหาวิชาที่มีลักษณะใกล้เคียงกันไว้เป็นกลุ่มกว้าง ๆ พัฒนารายวิชาใหม่ ๆ และสอดแทรกวิชาอื่น
 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีพและวิชาชีพให้แก่ผู้เรียนทุกคน ในด้านกระบวนการเรียนการสอนพัฒนา
 จากการบอก เนื้อหาวิชาไปสู่การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน มีการกระจายอำนาจการประเมินผลไป
 สู่กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนความลำดับ มีแนวโน้มที่จะใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียน
 การสอนยิ่งขึ้นการวัดประเมินผลมีความถูกต้องตามทฤษฎีแต่เป็นปัญหาในการปฏิบัติ

ในปีเดียวกัน คลฤดี สุจิตตานนท์รัตน์ (2527: 127-132) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

“พัฒนาการการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย” เพื่อศึกษาพัฒนาการการสอนสังคม
 ศึกษาในประเทศไทยในด้าน หลักสูตร วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา แบบเรียน สื่อการเรียนการสอน
 กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล และเพื่อเปรียบเทียบการสอนสังคมศึกษาของไทย
 ในอดีตและปัจจุบัน ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัย
 ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนสังคมศึกษาปรากฏครั้งแรกในหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2438
 ในระยะแรกการเรียนการสอนจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพงศาวดาร ภูมิศาสตร์กายภาพ และภูมิศาสตร์
 ภูมิภาค ต่อมาเพิ่มวิชาจรรยาแล้วขยายเป็นวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม วิธีการสอนใช้วิธีบรรยาย
 ครูเป็นศูนย์กลางการเรียน วัดผลการเรียนโดยการสอบปากเปล่า และการสอบข้อเขียน การเรียน
 การสอนสังคมศึกษาของไทยในระดับมัธยมมีการพัฒนามากที่สุดคือ หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2524 แต่
 เดิมนั้นจุดมุ่งหมายสังคมศึกษามุ่งพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตลอดมาตั้งแต่สมัยการศึกษาอย่างไม่เป็น
 แบบแผนจนถึงสมัยปัจจุบันหากแต่ขยายขอบเขตของความเป็นพลเมืองดีของชุมชนไปสู่การเป็นพลเมือง
 ดีของชาติและโลก มีหนังสือเรียนเพิ่มมากขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพมีการบูรณาการแนวคิดของ
 วิชาในหมวดสังคมศาสตร์มากขึ้น กระบวนการเรียนการสอนก็พัฒนาจากที่ครูเป็นศูนย์กลางเป็น
 ผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ เป็นการสอนให้รู้จักค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อค้นพบคำตอบเกี่ยวกับเรื่องราว
 ใหม่ ๆ เพื่อให้ทันกับวิทยาการต่าง ๆ ผูกให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ จึงใช้สื่อการสอน
 ชนิดต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษาได้ขยายจาก
 การวัดความรู้ความจำเป็นการประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียนให้ครบถ้วนทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะ
 พิสัยและเจตพิสัย

ในปี พ.ศ. 2528 ทวานิต ตูถาวร (2528: 352-372) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พัฒนาการของการสอนภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษา" เพื่อศึกษาพัฒนาการของการสอนภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษา ตั้งแต่หลักสูตร พ.ศ. 2438 ซึ่งเป็นฉบับแรกจนถึงหลักสูตร พ.ศ. 2524 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและตำราต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่าในด้านหลักสูตรมีหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาและเทียบเท่าประกาศใช้ทั้งสิ้น 15 ฉบับ หลักสูตรฉบับที่ใช้เวลานานที่สุดคือหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2503 ซึ่งใช้นานถึง 17 ปี หลักสูตรกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับเรียนตั้งแต่หลักสูตร ฉบับ พ.ศ. 2438 จนถึงหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2503 แต่หลังจากหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2518 ภาษาอังกฤษได้กลายเป็นวิชาเลือก ในด้านความมุ่งหมาย หลักสูตร ฉบับ พ.ศ. 2454 เป็นหลักสูตรฉบับแรกที่กำหนดความมุ่งหมายไว้ และกล่าวถึงความมุ่งหมายว่า เพื่อให้เป็นประโยชน์และเป็นหนทางสำหรับเรียนในชั้นต่อไป จนถึง พ.ศ. 2503 ความมุ่งหมายจึงเปลี่ยน เป็น เน้นทักษะทั้ง 4 และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา สำหรับหลักสูตรปัจจุบันกำหนดความมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน ในด้านเนื้อหาวิชาก่อนนั้น เน้นด้านการอ่าน เขียน พูด แต่ง แปล และไวยากรณ์ ไม่ได้สอนแบบทักษะสัมพันธ์ในแต่ละชั่วโมง จนถึงหลักสูตร 2503 เนื้อหาวิชาเน้นทักษะสัมพันธ์ครบทั้ง 4 ทักษะคือ ฟัง พูด อ่านและเขียนรวมทั้งไวยากรณ์ และวัฒนธรรมด้วย ต่อมาจากหลักสูตร พ.ศ. 2518 เป็นต้นมาได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น รายวิชาย่อย ๆ มีทั้งรายวิชาที่เน้นทักษะเฉพาะด้าน และรายวิชาที่เน้นทักษะสัมพันธ์รวมทุกทักษะ ในด้านเวลาเรียน ช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หลักสูตรทุกฉบับให้ความสำคัญต่อการเรียนภาษาอังกฤษมากที่สุดโดยกำหนดเวลาเรียนไว้มากกว่าวิชาอื่น ๆ และในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ก็ยังคงเป็นแบบเดียวกัน ยกเว้นหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2480 ที่กำหนดเวลาเรียนไว้เป็นอันดับสองรองจากวิชาภาษาไทย และตั้งแต่หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา เวลาเรียนจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนของรายวิชาที่เลือกเรียน ในด้านวิธีสอนและสื่อการสอนช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ใช้วิธีเดียวคือ วิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปล สื่อการสอนมีกระดานดำ แบบเรียน และพจนานุกรม จนกระทั่งหลักสูตร พ.ศ. 2503 จึงใช้วิธีสอนแบบ ฟัง - พูด มีสื่อการสอนและวิธีการสอนมากขึ้น วิธีสอนที่กำลังเป็นที่นิยม และแพร่หลายมากที่สุด คือ แนวการสอนเพื่อการสื่อสาร เพราะ เป็นวิธีสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตรมากที่สุดในด้านแบบเรียน เดิมส่วนใหญ่จะพิมพ์ขึ้นในประเทศไทยโดยมีทั้งที่แต่งโดยคนไทยและเจ้าของภาษา เพื่อใช้สำหรับ

เด็กไทยโดยเฉพาะ แต่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเตรียมอุดมจะส่งแบบเรียนมาจากต่างประเทศ ในปัจจุบันนี้มีทั้งแบบเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำและเอกชนจัดทำมีทั้งที่แต่งโดยเจ้าของภาษาและคนไทย แต่แบบเรียนของกระทรวงศึกษาจัดทำขึ้นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีน้อยมาก ในด้านการวัดและประเมินผล เดิมกรมศึกษาธิการเป็นผู้จัดสอบทุกระดับชั้น ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นจัดสอบเฉพาะชั้นตัวประโยคคือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3, 6 และ 8 ข้อสอบในช่วงนี้เป็นแบบอัตนัย วัดความรู้ความจำเนื้อหาที่เรียนมาจนกระทั่ง พ.ศ. 2503 มีการเปลี่ยนแปลงโดยให้วัดและประเมินผลจากคะแนนงานระหว่างปีรวมกับคะแนนปลายปี และกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดสอบเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ส่วนระดับชั้นอื่น ๆ โรงเรียนดำเนินการสอบเอง ข้อสอบเป็นแบบปรนัยและถูก-ผิด วัดความรู้ความจำ และยังคงคิดคะแนนเป็นร้อยละ ตั้งแต่หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2518 เป็นต้นมาให้วัดและประเมินผลเป็นรายวิชา อ่านจากการวัดและประเมินผลทุกระดับชั้น เป็นของโรงเรียนและครูผู้สอน โดยวัดและประเมินผลในรูปของระดับคะแนนข้อสอบเป็นแบบปรนัยให้เลือกตอบวัดความรู้ความเข้าใจและการนำไปใช้